

**Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje**

Študijný program: Demografie
Študijný obor: Demografie se sociální geografii

Dana Koniarová

**VÝVOJ AGROTURISTIKY V ČESKU A NA SLOVENSKU PO
VSTUPE DO EURÓPSKEJ ÚNIE**

**DEVELOPMENT OF AGRITOURISM IN CZECHIA AND
SLOVAKIA AFTER THE ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION**

Bakalárska práca

Praha 2016

Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Jiří Hrabák

Prehlásenie

Prehlasujem, že som záverečnú prácu spravovala samostatne a uviedla všetky použité zdroje a literatúru. Táto práca ani jej podstatná časť nebola predložená k získaniu iného alebo rovnakého akademického titulu.

V Prahe, 18.05.2016

Podpis:

Pod'akovanie

Na tomto mieste by som rada poďakovala Mgr. Jiřímu Hrabákovi, za jeho ochotu, návrhy a cenné rady pri vedení tejto bakalárskej práce.

Vývoj agroturistiky v Česku a na Slovensku po vstupe do Európskej únie

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá agroturistikou ako špecifickou formou cestovného ruchu a zároveň jednou z možností diverzifikácie poľnohospodárskych činností v Česku a na Slovensku. Hlavným cieľom práce je zhodnotenie vývoja, súčasného stavu a regionálnej diferenciacie agroturistiky Česku a na Slovensku.

Teoretická časť je zameraná na popis vývoja poľnohospodárstva po roku 1989 a aktuálne trendy v tomto odvetví. Práca vysvetľuje dôležité pojmy v spojitosti s agroturistikou, jej zaradenie v rámci vidieckeho cestovného ruchu, tiež sú popísané pozitívne a negatívne stránky agroturistiky. Práca hodnotí podporu agroturistiky v rámci Programu rozvoja vidieka na obdobie 2007 – 2013 a 2014 – 2020.

Empirická časť práce má za cieľ zhodnotenie stavu agroturistiky v Česku a na Slovensku a zhodnotenie vývoja počtu agroturistických zariadení vo vybranom období. Pre zhodnotenie agroturistiky boli v práci využité údaje z ČSÚ, SŠÚ, SZIF a MPSR.

Kľúčové slová: agroturistika, diverzifikácia poľnohospodárstva, program rozvoja vidieka, fondy EÚ, Česko, Slovensko

Development of agritourism in Czechia and Slovakia after the accession to the European Union

Abstract

This thesis deals with rural tourism as a specific form of tourism and one of the options for diversification of agricultural activities in Czechia and Slovakia. The main aim of the paper is to evaluate the development, current state and regional differentiation of agritourism in Czechia and Slovakia.

The theoretical part describes the development of agriculture since 1989 and current trends in the sector. There are also explanations of important terms in relation to agritourism as a part of rural tourism and also its positive and negative aspects. The work analyzes implementation of support for agritourism from Rural Development Programme for the period 2007 – 2013 and 2014 – 2020.

Empirical part of the study aims to evaluate current state of agritourism in Czechia and Slovakia, the number of agritourism facilities in selected period and regional differentiation of agritourism in Czechia and Slovakia. For the evaluation of agritourism, we used data from the Statistical Office of Slovak Republic, Czech Statistical Office, SZIF and Ministri of Agriculture and Rural Development of the Slovak Republic.

Key words: agritourism, diversification of agriculture, rural development programme, EU funds, Czechia, Slovakia

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK.....	3
ZOZNAM GRAFOV.....	4
ZOZNAM OBRÁZKOV	5
ZOZNAM TABULIEK.....	5
ÚVOD.....	6
1. Vývoj poľnohospodárstva v Česku a na Slovensku po roku 1989	8
1.1 Etapy transformačného procesu v Česku.....	8
1.2 Etapy transformačného procesu na Slovensku	10
1.3 Aktuálne trendy v poľnohospodárstve v Česku a na Slovensku.....	12
2. Aktuálne trendy v cestovnom ruchu v Česku a na Slovensku.....	14
2.1 Vidiecky cestovný ruch.....	14
2.1.1 Vidiecka turistika	15
2.1.2 Chatárenie a chalupárenie	15
3. Agroturistika.....	16
3.1 Zhodnotenie pozitívnych dopadov podnikania v agroturistike	18
3.1.1 Význam agroturistiky pre poľnohospodárske podnikateľské subjekty	19
3.1.2 Význam agroturistiky pre obce	19
3.1.3 Význam agroturistiky pre regióny a štát.....	19
3.2 Zhodnotenie agroturistiky z hľadiska negatívnych stránok.....	19
4. Možnosti čerpania finančnej podpory v rámci Európskej Únie.....	21
4.1 Predvstupové opatrenia	21
4.2 Možnosti podpory cestovného ruchu a agroturistiky po vstupe do EÚ.....	23
4.3 Program rozvoja vidieka 2007 – 2013	24
4.3.1 Program rozvoja vidieka ČR 2007 – 2013.....	25
4.3.2 Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013	26
4.4 Program rozvoja vidieka 2014 – 2020	28

4.4.1	Program rozvoja vidieka ČR 2014 – 2020	29
4.4.2	Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020	31
5.	Metodika	33
	Ciele práce	35
6.	Vývoj a súčasný stav agroturistiky v Česku	36
6.1	Podpora agroturistiky zo strany štátu a EÚ.....	37
6.2	Zhodnotenie PRV 2007 – 2013	37
6.3	Vývoj počtu agroturistických zariadení	40
6.4	Regionálna diferenciácia agroturistiky	41
6.5	Zhrnutie.....	43
7.	Vývoj a súčasný stav agroturistiky na Slovensku	45
7.1	Podpora agroturistiky zo strany štátu a EÚ.....	46
7.2	Zhodnotenie PRV SR 2007 – 2013	46
7.3	Vývoj počtu agroturistických zariadení	48
7.4	Regionálna diferenciácia agroturistiky	50
7.5	Zhrnutie.....	52
ZÁVER	.....	54
ZOZNAM LITERATÚRY	.....	57

Zoznam skratiek

CR	Cestovný ruch
ECEAT	Európske centrum pre eko-agro turistiku
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EÚ	Európska Únia
FO	Fyzická osoba
HDP	Hrubý domáci produkt
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (Predvstupový nástroj štrukturálnej politiky)
LEADER	Liaisons entre actions de développement rural (Iniciatíva Spoločenstiev pre rozvoj vidieka)
MPSR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
NFP	Nenávratný finančný príspevok
NSPRV	Národný strategický plán rozvoja vidieka
OZE	Obnoviteľné zdroje energie
PHRAE	Poland and Hungary Assistance for Restructuring of their Economies (Pomoc Poľsku a Maďarsku pri reštrukturalizácii ekonomiky)
PO	Právnická osoba
PRV	Program rozvoja vidieka SOP PaRV – Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka 2004-2006
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Špeciálny predvstupový program pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka)
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SZIF	Státní zemědělský investiční fond
SZPA	Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike
SZVTA	Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu
UNWTO	World Tourism Organization (Svetová organizácia cestovného ruchu)
ZRAS	Zväz roľníkov a agropodnikateľov Slovenska

Zoznam grafov

Graf 1: Rozdelenie dotácií medzi jednotlivé zámery opatrenia III.1.3 Podpora cestovného ruchu (v %), PRV ČR 2007 – 2013	39
Graf 2: Rozdelenie dotácií opatrenia III.1.3 Podpora cestovného ruchu medzi FO a PO v (%), PRV ČR 2007 – 2013	39
Graf 3: Vývoj počtu agroturistických zariadení v Česku v od roku 2000 do roku 2013 .	40
Graf 4: Rozloženie schválených verejných zdrojov opatrenia 3.1 podľa krajov v %, k 31.12.2014, SR	47
Graf 5: Rozdelenie dotácií opatrenia 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam medzi PO a FO (v %), PRV SR 2007 – 2013.....	48
Graf 6: Vývoj počtu agroturistických zariadení v období 2000 – 2015 na Slovensku.....	49

Zoznam obrázkov

Obr. 1: Postavenie agroturistiky v rámci štruktúry zeleného cestovného ruchu.....	17
Obr. 2: Vývoj počtu agroturistických zariadení v krajoch v rokoch 2007, 2010 a 2013, ČR	41
Obr. 3: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch, ČR, 2007	42
Obr. 5: Vývoj počtu agroturistických zariadení v krajoch v rokoch 2007, 2010 a 2013, SR	50
Obr. 6: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektoch v krajoch, SR, 2007	51
Obr. 7: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektoch v krajoch, SR, 2013	52

Zoznam tabuliek

Tab. 1: Osi a ciele NSPRV 2007 – 2013.....	24
Tab. 2: Schválené žiadosti o dotáciu z opatrenia III.1.3 PRV 2007 – 2013 (v Kč).....	38

Úvod

Žijeme v dobe, kedy sa čoraz viac dostáva do obľuby zdravý životný štýl a s tým spojený únik z veľkých, rušných a často znečistených miest na vidiek, za prírodou. Agroturistika, ako jedna z foriem cestovného ruchu je vynikajúcou voľbou pre ľudí, ktorí hľadajú trošku netypickú a veľa krát aj náučnú formu trávenia dovolenky.

Aj keď momentálne žijem vo veľkom meste, detstvo som strávila na vidieku, takže mi je prostredie prírody, fariem a života s tým spojeného veľmi blízke a samozrejmé. Často sa ale dostávam do kontaktu s deťmi, ktoré život na farme, respektíve na vidieku poznajú maximálne z televízie. Aj preto ma téma možnosti podpory agroturistiky a jej rozvoja zaujala a rozhodla som sa jej venovať v mojej bakalárskej práci.

Agroturistika sa síce na Slovensku a v Česku čoraz viac dostáva do popredia, ale potenciál pre jej realizáciu je využitý len z malej časti. Súčasná situácia je ovplyvnená totalitným režimom, ktorý do roku 1989 nedovoľoval súkromné podnikanie a negatívne ovplyvňoval poľnohospodárske činnosti na vidieku a celkovo aj životné prostredie.

A keďže obyvatelia nemali veľa možností vycestovať do zahraničia, hľadali iné možnosti, ako tráviť svoj voľný čas. Rozšírilo sa tak hlavne chatárenie a chalupárenie, ktoré má veľké zastúpenie dodnes. Pre mnohých ľudí z miest sú ich chaty a chalupy ideálnym miestom, kde sa môžu ukryť pred mestským ruchom.

Rok 1989 bol pre českú a slovenskú spoločnosť obrovským medzníkom. V rámci transformačných procesov prebehli v poľnohospodárstve zásadné zmeny, ktoré ovplyvnili jeho dnešnú podobu. Ďalším krokom bol vstup do Európskej únie v roku 2004. Avšak obidve krajiny zahájili predvstupové prípravy už dlho predtým. Pre Česko a Slovensko členstvo znamenalo možnosť čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ.

Problematika podpory vidieckych oblastí je často diskutovaná téma. Záujem sa kladie na podporu vidieckeho priestoru v takej miere, aby sa život vo vidieckych oblastiach stal atraktívnejší najmä pre mladých ľudí, čím by sa zlepšil aj vývoj ich sociálno-demografickej štruktúry. V poľnohospodárskej oblasti je preto dôležitá nielen podpora samotného poľnohospodárstva, ale rovnako aj diverzifikácia poľnohospodárskych činností. Agroturistika, ako jedna z foriem vedľajších činností, môže byť pre farmára zaujímavým zdrojom príjmov. Jej dopady neovplyvňujú však len samotného prevádzkovateľa agroturistického zariadenia, pozitívne môžu ovplyvniť aj príslušnú obec a nepriamo aj celý región a štát.

V prvej časti tejto bakalárskej práce sa snažím zdokumentovať vývoj a transformačné procesy, ktoré prebehli v poľnohospodárstve po roku 1989. Na zmeny v poľnohospodárstve nadväzuje kapitola, ktorá vysvetľuje výhody diverzifikácie poľnohospodárskych aktivít. Táto kapitola by mala slúžiť na prepojenie s ďalšou časťou, zameranou na aktuálne trendy v cestovnom ruchu v Česku a na Slovensku. Vysvetlené sú pojmy ako vidiecky cestovný ruch a agroturistika. Nezabudla som spomenúť nie len prínosy, ale rovnako aj negatíva, ktoré so sebou takáto forma podnikania prináša. V rámci kapitoly o agroturistike je stručne popísaný jej vznik v krajinách Európy a predpoklady pre jej rozvoj v Česku a na Slovensku.

V poslednej kapitole teoretickej časti popisujem možnosti čerpania podpory z fondov EÚ. Zreteľ bol kladený na popis programov rozvoja vidieka v období 2007 – 2013 a 2014 – 2020.

V empirickej časti sa venujem analýze realizácie finančnej podpore agroturistiky so strany Európskej Únie. Zhodnotený bude vývoj počtu agroturistických zariadení. Pre hodnotenie regionálnej diferenciacie agroturistických zariadení vo vzťahu po počtu poľnohospodárskych subjektov v kraji boli zvolené roky 2007 a 2013, ako prvý a posledný rok fungovania Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013. Údaje boli čerpané zo Slovenského a Českého štatistického úradu, portálu SZIF a stránok MPSR a eAGRI. Pre lepšie pochopenie problematiky sa v tejto časti zaoberám aj historickým vývojom agroturistiky v Česku a na Slovensku.

1. Vývoj poľnohospodárstva v Česku a na Slovensku po roku 1989

Transformácia českej a slovenskej ekonomiky a celej spoločnosti je jedinečný proces, ktorý odštartoval pád komunistického režimu. Tento politický prevrat na prelome 80. a 90. rokov mal za následok nielen zmenu ekonomických štruktúr, ale aj celkového myslenia obyvateľov (Bičík, Jančák 2005).

Od začiatku transformácie až do dnešného dňa nastali v tejto oblasti veľké zmeny, ktoré pretvorili celkový ráz poľnohospodárstva v oboch krajinách. Prechod zo socialistického, centrálne plánovaného hospodárstva na trhovú ekonomiku so sebou priniesol zmenu vlastníctva poľnohospodárskej pôdy, ale taktiež došlo k celkovej zmene postavenia agrárneho sektora v rámci národného hospodárstva (Bičík, Jančák 2005).

Transformáciu môžeme z ekonomického pohľadu chápať ako modernizáciu hospodárstva. Poľnohospodárstvo sa muselo prispôbiť novým podmienkam, vzniklo konkurenčné prostredie, významnejšie sa uplatňovali globálne vplyvy. K zmene došlo v rámci majetkovoprávných vzťahov a vznikol tiež nový dotačný systém (Bičík, Jančák 2005).

1.1 Etapy transformačného procesu v Česku

Transformačné procesy prebiehali v českej vidieckej krajine v rôznom čase a s rozdielnou dĺžkou trvania. V českej geografii sa im venovali autori ako Věžník, Bartošová 2004, Kopačka 2000, Bičík, Jančák 2002, 2005 a ďalší. Napríklad Doucha a Sokol 1999, alebo Bičík a Jančák 2005 tieto procesy rozdelili do niekoľkých etáp. Nasledujúce rozdelenie na etapy bolo spracované na základe Bičíka a Jančáka (2005). Autori obdobie transformácie rozdelili do 4 po sebe idúcich etáp: 1989 – 1995, 1996 – 2004, 2004 – 2012 a poslednou etapou je obdobie od roku 2012. Časť týchto procesov už bola ukončená, no mnohé z nich ešte len prebiehajú a ďalšie zmeny sa dajú očakávať v budúcnosti.

K zásadným zmenám v poľnohospodárskej politike došlo hneď na začiatku transformácie. Dôležitou súčasťou transformačného procesu bola zmena systému

financovania poľnohospodárstva. Financovanie socialistického poľnohospodárstva sa ukázalo ako neefektívne a navyše zaťažovalo štát. Na rozdiel od totalitného obdobia, kedy štát celoplošne podporoval poľnohospodársku produkciu, po roku 1989 sa začal klásť dôraz na ciele projekty podporujúce neprodukčné poľnohospodárske funkcie (Bičík, Jančák 2005).

Pre prvú etapu je charakteristická zmena vlastníckych vzťahov, prebiehali reštitúcie majetku, transformácia poľnohospodárskych družstiev a privatizácia štátnych statkov. Spomínané zníženie veľkosti poľnohospodárskej produkcie viedlo k značnému poklesu objemu používaných hnojív a pesticídov.

Počas druhej etapy transformácie ohraničenej rokmi 1996 – 2004 boli reštitúcie ukončené. Tým sa zväčšili rozdiely medzi štruktúrou vlastníkov poľnohospodárskej pôdy a jej užívateľmi. Ich príčinou bolo rozhodnutie väčšiny reštituentov nezačať hospodáriť samostatne, no znovuzískanú pôdu prenechať na obhospodarovanie poľnohospodárskym podnikom. V tomto období dochádza k diferenciacii renty na základe polohy a prírodných podmienok. Rozsiahle plochy poľnohospodárskej pôdy boli v zázemí miest zastavané komerčnou a rezidenčnou výstavbou.

Rok 2004 je považovaný za začiatok v poradí tretej etapy. Česko sa v tomto roku stalo členom Európskej únie a dopad transformačných procesov ešte umocnili európske integračné procesy (Bičík, Jančák 2005).

Začiatok štvrtej etapy autori Bičík, Jančák (2005) vymedzili rokom 2012. V tomto období autori očakávali nový, stabilizovaný agrokompex, ktorý mal byť výsledkom rozsiahlych transformačných procesov. Podotýkajú však, že štvrtou etapu sa proces transformácie nekončí.

Výskumná štúdia Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (Bašek a kol., 2010) sú vymenované zmeny, ktoré nastali v českom agrárnom priestore po vstupe do EÚ:

- pokles podielu poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu na HDP, rovnako pokles zamestnanosti v tomto sektore, čím sa štruktúra národného hospodárstva priblížila krajinám EÚ ,
- pokles produkcie niektorých poľnohospodárskych komodít, hlavne v živočíšnej výrobe (chov prasíat a dobytku), vo všeobecnosti sa znížili stavy hospodárskych zvierat, ale rástla ich úžitkovosť,
- miera sebestačnosti rastlinných komodít vzrástla, domáca produkcia vysoko prevyšovala domáci dopyt ,
- podpory v poľnohospodárstve sa viac než zdvojnásobili,
- modernizácia a lepšia technologická vybavenosť poľnohospodárskych podnikov,

- výrazný nárast výmery ekologického poľnohospodárstva (až o 40% v porovnaní z obdobi pred vstupom do EÚ),
- pokles významu poľnohospodárstva pre ekonomiku vidieckych oblastí.

1.2 Etapy transformačného procesu na Slovensku

Rovnako aj na Slovensku malo poľnohospodárstvo v predrevolučnom období na základe veľkosti produkcie a zamestnanosti dôležité postavenie. Aj preto zmeny vo vlastníckych a organizačných vzťahoch, ktoré po roku 1989 zasiahli celé hospodárstvo sa v tejto oblasti odrazili badateľnejšie ako v iných odvetviach.

Falťanová (2008) za najvýznamnejšie zmeny považuje reštrukturalizáciu výroby, zároveň zastavenie dotovania spotreby potravín a radikálne obmedzenie dotačnej politiky štátu. Poukazuje na stupňovanie tlaku na zvýšenie cien surovín, čo malo vykompenzovať náklady spojené s privatizáciou.

Bažík, Debrecéniová (2008) vidia dovoz výrobkov a tlak na neúmerne zvyšovanie cien surovín na domácom trhu, ktoré mali slúžiť ako kompenzácia privatizačných nákladov, ako následok poklesu poľnohospodárskej produkcie a celkový zostup významu tohto sektora.

Vývoj slovenského poľnohospodárstva po roku 1989 môžeme podobne ako aj toho českého rozčleniť do niekoľkých etáp. Dokument Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky (2016) tieto etapy rozlišuje nasledovne:

Prvou etapou boli roky 1990 – 1993, kedy cieľom bolo vytvorenie efektívneho, trhovo orientovaného poľnohospodárskeho odvetvia, schopného medzinárodnej konkurencie. Naplnenie stanovených cieľov však bolo len čiastočné. Poľnohospodárska produkcia bola prispôbená vtedajšiemu dopytu, ale očakávaný obrat efektívnosti a konkurencieschopnosti nenastal. Pokles úrovne slovenského poľnohospodárstva v porevolučných rokoch ovplyvnil aj jeho nasledujúci vývoj. Daná situácia si jednoznačne vyžadovala nájdenie efektívnych riešení, ktoré by pomohli oživiť túto hospodársku oblasť (Falťanová 2008).

Druhá etapa agrárnej politiky bola zameraná na stabilizáciu poľnohospodárstva. Stanovené ciele mali byť dosahované podľa vzoru krajín západnej Európy, ktoré sa vyznačujú obrovskými transfermi od spotrebiteľov a daňových poplatníkov, za účelom ochrany a plošnej podpory agrárneho sektora.

Blažík, Debrecéniová (2008) uvádzajú, že zmeny v poľnohospodárstve sa dotkli aj situácie na trhu práce. Výrazne sa znížili aj počty zamestnaných a prehĺbili sa mzdové rozdiely oproti národnému hospodárstvu. Kým v roku 1989 počet zamestnaných

v poľnohospodárstve mierne prekročil 351 tisíc, v roku 1999 to bola už len štvrtina (Buchta 2013). Naopak vzrástol počet podnikateľov, či už sa jednalo o vlastníkov firiem, živnostníkov alebo roľníkov, ktorí hospodária samostatne (Faltánová 2008). Odôvodnením týchto zmien môže byť jednak existencia výrazného tlaku na racionálne využívanie pracovnej sily, čo sa prejavilo zvýšením sezónneho zamestnávania a tiež zníženie podielu kapitálovo náročnej živej práce.

Slovensko muselo v transformačnom období prejsť politickými i ekonomickými zmenami, ktoré ho mali pripraviť na členstvo v EÚ. Faltánová (2008) uvádza, že prípravy na vstup začali už v roku 1995. Obdobie predvstupových príprav tvorí tretiu etapu.

V rámci týchto príprav prebehli opatrenia zamerané na reštrukturalizáciu mikrosféry a zlepšenie alokácie výroby v súlade s výrobnými podmienkami. Zámerom bola zmena využívania kvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy nachádzajúcej sa v lepších prírodných podmienkach na rastlinnú výrobu. Dotácie, ktoré smerovali do oblastí s horšími prírodnými podmienkami za účelom zmiernenia negatívnych dopadov mali byť využívané takým spôsobom, aby umožňovali zachovanie kultúrneho rázu krajiny.

Až v roku 2002 bol zaznamenaný mierny nárast podielu poľnohospodárstva na celkovej ekonomike Slovenska. Išlo o reakciu na postupnú stabilizáciu agrárneho odvetvia a jeho postupnému prispôsobovaniu sa novej ekonomickej a organizačnej situácii. Predovšetkým sa jednalo o zánik štátnych podnikov a postupne znižujúce sa množstvo poľnohospodárskych družstiev na jednej strane a nárast obchodných spoločností na strane druhej (Bažík, Debrecéniová 2008).

Samotné členstvo v EÚ prinieslo slovenskému poľnohospodárstvu početné výhody, najmä možnosť čerpania príspevkov z fondov EÚ (podrobnejšie sa fondom venuje 4. kapitola), no zároveň zvýšilo konkurenciu v poľnohospodárskej oblasti (Bumbalová 2010). Slovensko prijalo Spoločnú poľnohospodársku politiku (SPP EÚ), ktorá nielenže je zameraná na produkciu poľnohospodárskych produktov, ale jej ciele sa týkajú aj rozvoja vidieckych regiónov, ochrany kultúrneho dedičstva a udržateľného rozvoja. Tieto kroky znamenali pre slovenské poľnohospodárstvo prísnejšie pravidlá diktované Európskou úniou (Faltánová 2008).

České aj Slovenské poľnohospodárstvo prešlo v poslednom štvrtstoročí výraznými zmenami. Po vstupe do EÚ sa kladie dôraz na jeho ďalšie funkcie, ochranu prírody a zdrojov a diverzifikáciu ekonomických činností.

1.3 Aktuálne trendy v poľnohospodárstve v Česku a na Slovensku

Sociálne-ekonomické a politické zmeny, ktoré od roku 1989 v Česku a na Slovensku prebiehajú, sa výrazne prejavili na súčasnej podobe vidieckeho prostredia. Počty farmárov klesli a tí, ktorí sa rozhodli zostať podnikáť v poľnohospodárskom odvetví narážajú na prekážky v podobe narastajúcej medzinárodnej konkurencie, nestability cien komodít, alebo prísnych podmienkach pre ochranu životného prostredia (Konečný 2014).

Diverzifikácia poľnohospodárskych aktivít môže byť jednou z možností, ako zabrániť úpadku vidieckeho priestoru a prácu v poľnohospodárstve zatriktívniť najmä pre mladých ľudí.

Ako uvádzajú Brožík, Debrecéniová (2008) v publikácii Prognóza a vízia slovenského poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a vidieka, aktuálne analýzy ukazujú, že prosperujúce poľnohospodárstvo pozitívne vplyva na vidiek a celkovo na regióny, napomáha k rozvoju miestnej infraštruktúry a osídlenia. Vďaka tomu dochádza k vzniku podnikateľských príležitostí v službách, remeselnej výrobe a obchode.

Tóthová, Fiľa (2014) preto hovoria o snahách o zmenu tradičného chápania poľnohospodárstva a nutnosti jeho transformácie na poľnohospodárstvo multifunkčné. Dôležitú rolu pritom zohráva diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam, ako súčasť európskej poľnohospodárskej politiky, ktorej cieľom je predovšetkým udržať farmárov v prostredí vidieka.

Aj Konečný (2014) je názoru, že riziká spojené s podnikaním v poľnohospodárstve môžu byť redukované na základe diverzifikácie poľnohospodárskych činností vykonávaných na farme, ktoré by jej zabezpečili alternatívny zdroj príjmov.

Súhrnné hodnotenie diverzifikácie fariem vypracoval Ibery (1988) (cit. v Tóthová, Fiľa 2014), ktorý definoval päť rôznych oblastí diverzifikácie v poľnohospodárstve:

- turizmus spojený s farmou (ubytovanie s raňajkami, kemping, atd.),
- rekreácia na farme (kurzy golfu,...),
- pridaná hodnota k tradičným podnikateľským aktivitám (spracovanie syra, priamy predaj),
- netradičné podnikateľské činnosti (ovčie mlieko, tritikale),
- pomocné budovy / zdroje (zalesnené plochy, prebytočné (nepotrebné) budovy).

Konečný (2014) tvrdí, že práve vidiecky turizmus a agroturistika môžu byť kľúčovými oblasťami k dosiahnutiu priaznivého rozvíjania regiónov, ktoré majú výborné podmienky pre cestovný ruch vo všeobecnosti. Existuje viacero výskumov, ktoré dokazujú koncentráciu agroturistiky práve v oblastiach typických pre masový cestovný ruch. Štúdia, ktorou sa zaoberá Lukič (2013), ukazuje, že tento efekt je možné pozorovať na prípade Chorvátska, kde najväčší počet poskytovateľov agroturistiky je lokalizovaný v blízkosti turisticky využívaných pobrežných oblastí.

2. Aktuálne trendy v cestovnom ruchu v Česku a na Slovensku

V súčasnosti sa čím ďalej tým viac dbá na rozvoj takých foriem cestovného ruchu (CR), ktoré na rozdiel od bežných foriem CR nezaťažujú prírodu a nemajú negatívne vplyvy na životné prostredie a zároveň chránia kultúrne a historické pamiatky. Súhrnne sa označujú ako „zelený cestovný ruch“ (Škodová-Parmová 2007).

Najzásadnejším rozdielom oproti klasickému cestovnému ruchu je, že prebieha vo voľnej krajine, respektíve v mierne osídlených oblastiach. Dôraz sa kladne na splynutie návštevníkov s ľudským prostredím a prírodou (Škodová-Parmová 2007).

2.1 Vidiecky cestovný ruch

Vidiecky cestovný ruch je oblasť CR, ktorá sa odohráva mimo tradičné rekreačné a turistické centrá. Jedná sa o viacdenný pobyt na vidieku, s ktorým sú spojené činnosti vo vidieckom prostredí späté s prírodou a s možnosťou ubytovania a stravovania vo vidieckych zariadeniach a jeho rozvoj je závislý na rozvoji vidieka ako takého (Zelenka, Pásková 2012). Má nesmierny význam pre oživenie vidieckej ekonomiky a jej dlhodobý sociálny rozvoj, pretože do činností cestovného ruchu je aktívne zapojené miestne obyvateľstvo (Patúš a kol. 2007).

S poľnohospodárstvom ho spája zárobková činnosť farmárov, starostlivosť o krajinné celky a produkty vyrobené na statkoch (Bihuňová, Štěpánková 2012).

Vidiecky cestovný ruch nie je u nás novinkou. Už v období Rakúsko-Uhorska boli vidiecke oblasti častým miestom oddychu šľachtických rodín, čoho dôkazom sú na vidieku mnohé šľachtické letné sídla. Vidiecke prostredie už vtedy poskytovalo ideálny priestor na aktivity, aké sa v mestách realizovať nedali (Vystoupil, Šauer a kol. 2011).

Vidiecky priestor sa začal intenzívnejšie využívať začiatkom 20. storočia v súvislosti s rozvojom tzv. druhého bývania, resp. druhých domovov. Ďalším medzníkom boli 60. a 70. roky 20. storočia, kedy sa zmenila nielen štruktúra voľného času a pracovná doba, ale i reálny príjem obyvateľov (Vystoupil, Šauer a kol. 2011).

Výskyt vidieckeho cestovného ruchu a agroturistiky je typický pre väčšinu regiónov a členských krajín EÚ. Najviac rozvinutý je v Rakúsku, Švajčiarsku, Nemecku, Veľkej

Británii a Írsku, Škandinávskych krajinách, predovšetkým v Dánsku a vo Francúzsku. Spravidla sa rozvíjal v oblastiach s vybudovanou infraštruktúrou, pričom jeho najväčším prínosom bola pomoc pri prekonávaní problémov odvetvovej a regionálnej dôchodkovej disparity (Lörincová 2004).

2.1.1 Vidiecka turistika

Pod pojmom vidiecka turistika rozumieme „relatívne novú formu cestovného ruchu. Je to turistika na vidieku, mimo rekreačných a turistických centier, ktorú je možné charakterizovať ako súbor rekreačných aktivít, alebo aktivít voľného času, ktoré sa viažu na prostredie vidieckeho osídlenia a sú odlišné od civilizačných rekreačných aktivít. (Habám, Otepka 2004, s 23.)“

Tým, že sa neobmedzuje na mestské prostredie, ale jej realizácia prebieha na vidieku, ide o návrat k prírode a tradíciám typickým pre prostredie vidiecke. V súvislosti s nízkou hustotou obyvateľstva je spojená decentralizácia ubytovacích zariadení, preto nedochádza k nadmernému využívaniu turistických oblastí na danom území (Pourová 2002).

Znakom vidieckej turistiky by mala byť trvalá udržateľnosť, čiže aj napriek jej rozvoju by nemalo dochádzať k ničeniu osobitého vidieckeho charakteru krajiny a dôraz by mal byť kladený na ochranu miestnych zdrojov (Stříbrná 2005).

Pourová (2002) je názoru, že vidiecka turistika zahŕňa všetok cestovný ruch prebiehajúci na vidieku, okrem agroturistiky.

2.1.2 Chatárenie a chalupárenie

Jedná sa o chatové osady nachádzajúce sa mimo vidieckeho osídlenia, chalupy a kempy vo voľnej prírode. Výhodou takéhoto CR oproti jeho tradičnejším formám je aj omnoho nižšia finančná náročnosť (Pourová 2002) .

Z textu Fialovej a Vágnera (2005) sa dozvedáme, že chatárenie a chalupárenie sa rozvinulo v období kolektívizácie, pričom najväčší rozmach nastal najmä v 70. rokoch a začiatkom 80. rokov 20. storočia. K takémuto vývoju došlo predovšetkým z dôvodu, že politický režim limitoval možnosti využívania voľného času a neumožňoval tak jednoduché vycestovanie do zahraničia ako v súčasnosti.

3. Agroturistika

Definovanie agroturistiky nie je na prvý pohľad tak jednoduché, ako by sa mohlo zdať. Keďže je predmetom štúdia rôznych oborov, aj v jej definíciách môžeme naraziť na rozchádzajúce sa názory (Thöndlová 2011).

Mnohí autori pri definícii používajú iné termíny, ako turistika na farme či farmársky turizmus ba dokonca aj vidiecky turizmus (Haugen, Vik, 2008; Phillip a kol. 2010; Tew, Barbieri 2012; Potočník-Slavič, Schmitz 2013, cit. v Konečný 2014, s 16.). Naproti tomu stoja autori, ktorí považujú za dôležité rozlišovať medzi týmito pojmami a vyhnúť sa ich zamieňaniu. Príkladom sú Tchetchik, Fleischer a Finkelshtain (2006), ktorí poukazujú na rozdiel medzi konceptom agroturistiky a vidieckeho turizmu na základe viacerých faktorov. Hlavné odlišnosti vidia napríklad v čase, ktorý farmár venuje na rozvoj turizmu, alebo v počte a úrovni sprievodných atrakcií.

Samotné jadro pri definovaní agroturistiky však tvorí vzťah medzi cestovným ruchom a poľnohospodárstvom, respektíve poľnohospodárskymi aktivitami (Konečný 2014).

Habán, Otepka (2004) agroturistiku definujú ako špecifickú formu vidieckeho cestovného ruchu. Jedná sa o doplnkový zdroj príjmov z činností, ktoré poskytuje podnikateľ v poľnohospodárskej prvovýrobe (fyzická osoba, farmár, obec, región, PD) turistom za účelom oddychu vo vidieckom prostredí.

Pásová, Zelenka (2012) vo Výkladovom slovníku cestovného ruchu agroturizmus chápu ako turistický alebo rekreačný pobyt na rodinnej farme vo vidieckom prostredí, ktorý návštevníkom predstaví alternatívny spôsob života v prírode. Dôležitá je participácia na poľnohospodárskych aktivitách, respektíve poznávanie pôvodných techník výroby potravín a chovu dobytká. Súčasťou je aktívny odpočinok vo forme pešej turistiky či cykloturistiky, jazde na koni a pod.

Pri rozbere literatúry narážame na nezrovnalosti, lebo kým Pásková, Zelenka (2012) považujú agroturizmus za synonymum farmárskeho turizmu, Tchetchik, Fleischer a Finkelshtain (2006) hľadajú na agroturistiku ako na jednu z foriem vidieckeho CR spolu s farmárskym turizmom, zeleným turizmom a ekoturizmom.

Rovnako aj Pourová (2002) pod pojmom agroturistika rozumie takú formu vidieckeho cestovného ruchu, ktorá sa viaže na poľnohospodárske činnosti spojené s využívaním vidieckej krajiny, prípadne na budovy (statky) s poľnohospodárskou funkciou. Zároveň uvádza, že pre podnikateľa v poľnohospodárstve je primárnym

zdrojom príjmov poľnohospodárska prvovýroba a agroturistika slúži len ako činnosť doplnková.

Na obrázku 1 je zobrazená schéma, z ktorej môžeme vidieť postavenie agroturistiky ako podnikateľskej činnosti v rámci zeleného cestovného ruchu.

Obr. 1: Postavenie agroturistiky v rámci štruktúry zeleného cestovného ruchu

Zdroj: Pourová (2002), vlastná úprava

Z pohľadu poskytovaných služieb rozdeľujeme agroturizmus na nasledujúce typy:

- turistika s poskytovaním prístrešia (dovolenka na roľníckom dvore) – v ponuke sa okrem ubytovania nachádzajú aj iné služby za účelom získania dodatočných príjmov,
- labužnícky (gastronomický) agroturizmus – dôraz je kladený na priamy odbyt regionálnych špecialít,
- škandinávsky typ – je špecifický prenájom priestorov vhodných na kemping alebo prázdninových domov, pričom poskytovanie iných služieb je minimálne (Habán, Otepka 2004; Pourová 2002).

Špecifickým typom je ekoagroturistika, ktorá je poskytovaná v ekologicky hospodárskych objektoch zameraných na rastlinnú a živočíšnu produkciu v bio kvalite, čo znamená, že pri výrobe nie sú použité syntetické chemikálie, hnojivá alebo konzervačné prípravky (Pourová 2002).

Počiatkom rozvoja agroturistiky v krajinách západnej Európy ako sú Rakúsko, Taliansko, Švajčiarsko, Nemecko či Francúzsko považuje Kuna (2001) už obdobie v rokoch po druhej svetovej vojne. Pre roľnícke rodiny, ktorým samotná poľnohospodárska činnosť nestačila na vyžitie, znamenala agroturistika možnosť zvýšenia príjmov a tak aj životnej úrovne.

Autorky Bihuňová, Štěpánková (2012) za obdobie, kedy sa tento pojem začal

používať v Európe označujú začiatok 70. rokov 20. storočia. Obyvatelia miest, ktorí nepoznali typický vidiecky spôsob života, cítili potrebu uniknúť do prírody za zdravím prostredím a pokojom. Do popredia sa čoraz viac dostávali otázky riešenia ekologických problémov. Zmena ich spôsobu myslenia poskytla predpoklady na vznik a rozvoj agroturistiky.

V súčasnosti majú o autentický pobyt na vidieku záujem najmä rodiny s malými deťmi, ktoré hľadajú pokojnejšie alternatívy k hromadnému cestovnému ruchu. Agroturistika tento masový charakter nemá a spĺňa predpoklady multifunkčného poľnohospodárstva (Vojtěchovská 2015).

Autori Štěpánek, Kopačka a Šíp (2001) uvádzajú, že Česko má pre trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu mimoriadne priaznivé podmienky. Keďže krajina disponuje jednak výhodnými kultúrnymi, ale aj prírodnými podmienkami, očakávalo by sa, že agroturistika je známa, obľúbená a predovšetkým rozvinutá forma podnikania. Avšak jej vývoj bol ovplyvnený obdobím komunizmu, kedy neexistovala možnosť súkromného podnikania a teda ani podnikania v agroturistike. Aj vďaka tomu nie je toto miesto na trhu zďaleka nasýtené (Thöndlová 2011).

Takisto aj Slovensko je krajinou, ktorá nielenže disponuje kvalitnými prírodnými podmienkami, ale má aj veľký kultúrno-historický potenciál a dobré klimatické podmienky (Štěpánek, Kopačka, Šíp 2001). V slovenských podmienkach je agroturistika stále mladá, no postupne sa rozvíjajúca forma. Má vysoké predpoklady na to, aby sa podieľala pri vytváraní nových pracovných príležitostí na vidieku a zároveň bola zdrojom príjmov (aj devízových) pre štát a najmä pre príslušný región (Marková 2010).

3.1 Zhodnotenie pozitívnych dopadov podnikania v agroturistike

Agroturistika má mnoho pozitív a plní viaceré funkcie. Je vhodným spojením cestovného ruchu s poľnohospodárskym odvetvím, pričom kladie dôraz na zachovanie prirodzeného prírodného prostredia a tradičného vidieckeho osídlenia. Vo všeobecnosti napomáha rozvoju vidieka, prispieva k tvorbe pracovných miest a zveľaďovaniu vidieckej krajiny, čo môže mať vplyv na zníženie migrácie miestneho obyvateľstva do miest.

Návštevníkom ponúka možnosť netradičnej dovolenky v zdravom prostredí. Prispieva k oživeniu vidieckej kultúry a zachovaniu tradičných ľudových zvykov ako sú

rôzne remeslá a folklór (Babinský 2000, Pourová 2002).

3.1.1 Význam agroturistiky pre poľnohospodárske podnikateľské subjekty

Z ekonomického hľadiska je poskytovanie agroturistických služieb pre poľnohospodára doplnkovou činnosťou, ktorá mu prináša ďalší zdroj príjmov. Vďaka tomu je fungovanie poľnohospodárskych podnikov umožnené aj v regiónoch, ktoré nie sú pre poľnohospodárstvo úplne ideálne, ale zároveň sú turisticky atraktívne. Poľnohospodári tak môžu výhodnejšie predávať svoje produkty, respektíve speňažiť ubytovacie kapacity, ktoré majú k dispozícii (Thöndlová 2011).

3.1.2 Význam agroturistiky pre obce

Agroturistika nezvyšuje príjmy len samotným podnikateľom, ale aj obci ako takej. Turisti svojou návštevou prinášajú finančné zdroje, ktoré slúžia pre budovanie vybavenosti obcí (napr. infraštruktúry, detských ihrísk, obchodov a i.). Pre budovy, ktoré už prestali plniť svoj pôvodný účel sa nachádzajú nové možnosti využívania. Tým sa predchádza výstavbe nových budov, ktoré sa architektonicky do prostredia obcí nehodia a nedochádza k ničeniu jej tradičnému rázu. Popri ekonomických pozitívach má agroturistika pre obce aj výhody sociálne. Do obce prichádza množstvo ľudí, ktorí prinášajú určité oživenie aj pre miestnych obyvateľov (Thöndlová 2011).

3.1.3 Význam agroturistiky pre regióny a štát

Agroturistika nepriamo vplýva aj na samotný štát, pretože je mimo produkčnou funkciou poľnohospodárstva, je preto adekvátnou alternatívou na riešenie mnohých problémov v odvetví. Vytvára pracovné miesta na vidieku, čím prispieva k obnove jeho osídlenia. Výrazne sa podieľa riešení ekonomických aj sociálnych problémov vidieka. Významným kladom agroturistiky je návštevnosť zahraničných turistov, vďaka ktorým sa na farmách tohto typu zvyšuje exportná aktivita štátu (Pourová 2002).

3.2 Zhodnotenie agroturistiky z hľadiska negatívnych stránok

Doposiaľ práca popisovala len prínosy a pozitíva spojené s vidieckym cestovným ruchom a špeciálne s agroturistikou. Je však dôležité spomenúť aj negatívne aspekty a obmedzenia, ktoré so sebou takýto typ cestovného ruchu prináša.

Podľa Pourovej (2002) sa navzájom dopĺňajúci vzťah medzi poľnohospodárstvom

a cestovným ruchom môže stať vzťahom konkurenčným. Ako hlavné dôvody uvádza:

- hlavná sezóna cestovného ruchu je zhodná s hlavnou sezónou v poľnohospodárstve – konkurencia rozloženia pracovných síl na farme,
- otázka týkajúca sa voľného kapitálu – rozhodovanie sa medzi investíciou do rozvoja turistiky alebo poľnohospodárskej výroby.

Medzi ďalšie negatíva patria:

- nedostatok odborných vedomostí v poskytovaní služieb vo vidieckom cestovnom ruchu,
- nízke ceny a nízka priemerná ročná obsadenosť kapacít neposkytujú dostatočné prostriedky na investície do rozvoja služieb,
- na druhej strane jednoduché získanie dotácie nezakúseným farmárom môže mať za následok jej neefektívne využitie,
- príliš vysoká návštevnosť v spojení s neprispôsobením sa vidieckej sociálnej štruktúre môže negatívne pôsobiť na miestne obyvateľstvo,
- môže dôjsť k poškodzovaniu životného prostredia, hromadenia odpadu, rušenia zvery, alebo úbytku pôd v dôsledku výstavby nových ubytovacích zariadení alebo iných súčastí infraštruktúry cestovného ruchu (Pourová 2002, Bihuňová, Štěpánková 2012).

Každé podnikanie so sebou prináša určité riziká a problémy, agroturistika nie je výnimkou. Už spomínaný nedostatok odborných vedomostí, respektíve skúseností s podnikaním v tejto oblasti môže mať za následok finančné problémy. Rovnako môže dôjsť k problémom v súvislosti s neznalosťou potrebných právnych predpisov, chýbajúcej, alebo zle spracovanej marketingovej stratégie, vychádzajúcej z požiadaviek trhu (Habán, Otepka 2004).

4. Možnosti čerpania finančnej podpory v rámci Európskej únie

Členské krajiny EÚ môžu využívať finančnú pomoc prostredníctvom fondov Európskej únie. Tieto fondy predstavujú širokú škálu nástrojov finančnej pomoci. Cieľom podpory je hospodársky rast členských štátov a znižovanie ekonomických a sociálnych nerovností naprieč štátmi a regiónmi pomocou tzv. politiky súdržnosti (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR 2015).

4.1 Predvstupové opatrenia

Ešte pred vstupom do Európskej únie bolo potrebné absolvovať kroky, ktoré mali Slovensko aj Českú republiku pripraviť na členstvo v EÚ. Predvstupovými nástrojmi pomoci kandidátskym krajinám boli programy PHARE, SAPARD a ISPA (Novacká 2000).

PHARE (*Poland and Hungary Assistance for Restructuring of their Economies*) je najväčším programom z tejto trojice. Rada ministrov EÚ ho schválila už v decembri 1989. Pôvodne bol určený len na pomoc pri reštrukturalizáciách ekonomík Poľska a Maďarska, ale do roku 1994 sa počet podporovaných krajín zvýšil celkom na 11.

PHARE je nástrojom pomoci pri implementácii *acquis communautaire*, inými slovami legislatívy EÚ. V predvstupovom procese sa jedná o poskytovanie odbornej expertízy a investičnej podpory krajinám strednej a východnej Európy (MŠVVaŠ SR 2016).

Finančné prostriedky boli v rámci programov regionálneho rozvoja a cezhraničnej spolupráce určené aj na budovanie inštitúcií v oblasti poľnohospodárstva a rozvoja vidieka (Faltánová 2008).

V období medzi rokmi 2000 – 2006 bol PHARE doplnený programami SAPARD a ISPA. Spolu zohrali dôležitú úlohu v rámci rozvoja ekonomík krajín vstupujúcich do EÚ (Delegácia Európskej komisie v Slovenskej republike 2003).

Program ISPA (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) sa zameriava na spolufinancovanie infraštrukturálnych projektov v oblasti dopravy a životného prostredia.

Pomoc tretieho predvstupového programu SAPARD (*Special Accession Programme*

for Agriculture and Rural Development) bola zameraná na sektor poľnohospodárstva a vidieka, s cieľom zlepšenia kvality života vidieckeho obyvateľstva, vytvorenia nových pracovných príležitostí, zaistenia primeraných príjmov pre poľnohospodársky znevýhodnené regióny a najmä na trvale udržateľný rozvoj vidieckych oblastí (Delegácia Európskej komisie v Slovenskej republike 2003).

Program bol realizovaný na základe nariadenia Rady (ES) č. 1268/1999 o podpore Spoločenstva v predvstupovom období pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka v kandidátskych krajinách. Program SAPARD mohli využívať od roku 2000 do roku 2006, ale maximálne do konkrétneho dátumu, kedy daná krajina vstúpila do EÚ (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva 2009). Jeho dôležitou úlohou bolo osvojenie si právnych a administratívnych pravidiel štrukturálnych fondov Európskej únie a Kohézneho fondu (Delegácia Európskej komisie v Slovenskej republike 2003).

Finančné prostriedky v oblasti cestovného ruchu boli určené na budovanie infraštruktúry pre agroturistiku, zriaďovanie informačných centier, ale aj značenie cyklotras (Tittelbachová 2011).

V Česku bola agroturistika z programu SAPARD podporovaná z opatrenia 2.2. Rozvoj a diverzifikácia hospodárskych činností zaisťujúcich rozmanitosť aktivít a alternatívne zdroje príjmov, ktoré spadajú pod prioritu II.: Trvale udržateľný rozvoj vidieckych oblastí. Celkovo bolo v rámci tohto opatrenia podporených 147 projektov, pričom výška vynaložených finančných prostriedkov dosiahla 478 mil. Kč (EARGI 2009b).

K 30.11.2005 bolo aktívnych 129 projektov. Vyplatených bolo 123 v celkovej finančnej výške 417 mil. Kč, čo tvorilo 90 % záväzkov. Zvyšné záväzky boli preplatené v rámci Horizontálneho programu pre rozvoj vidieka. Aj napriek nízkemu počtu projektov opatrenie 2.2. výrazne ovplyvnilo atraktivnosť dedín a vidieckych oblastí ako pre jednotlivcov, tak aj pre podniky. Finančná podpora bola využitá na rozvoj vidieckej turistiky, rekonštrukciu budov pre rozvoj remesiel či predaj regionálnych produktov a pre rozvoj základných služieb. Vytvorených bolo 958 nových pracovných miest – celkovo 84 % stanoveného cieľa SAPARD (EARGI 2009b).

Na Slovensku sa agroturistikou zaoberalo opatrenie 4 – Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore. Záverečná správa ex-post hodnotenia programu SAPARD v Slovenskej Republike (2009) uvádza schválenú finančnú alokáciu z EÚ + SR v slovenských korunách sumu 938 322 705, ktorá bola vyčerpaná na 95,8 %. Počet uzatvorených projektových zmlúv v rámci opatrenia bol 186.

Boli ukončené 3 projekty rekonštrukcie existujúcich poľnohospodárskych a lesníckych zariadení na agroturistické objekty a postavených, respektíve rekonštruovaných a modernizovaných agroturistických zariadení bolo 12. V rámci rozvoja rekreačných a relaxačných činností bolo ukončených 9 projektov a jeden projekt týkajúci sa rozvoja doplnkových výrob, či výroby tradičných materiálov a produktov.

Na základe výsledkov možno konštatovať, že pomoc z programu SAPARD sa odrazila aj na štruktúre príjmov. Zvýšenie podielu príjmov z nepoľnohospodárskych činností je evidentný vďaka investíciám do agroturistiky, ktoré prispeli k priemernému nárastu 49,54 % podielom až 90,2 %. Podpora agroturistiky sa odrazila aj na vzniku nových pracovných miest, kedy na ňu pripadalo 80,7 % z celkového počtu. Pozitívne ovplyvnené boli aj remeselné činnosti a predaj miestnych a tradičných výrobkov (Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva 2009).

4.2 Možnosti podpory cestovného ruchu a agroturistiky po vstupe do Európskej Únie

Využitie fondov EÚ na podporu cestovného ruchu je rozsiahle. Prioritou je rozvoj regiónu, ktorý sa dá dosiahnuť podporou malých a stredných podnikateľov v oblasti CR, či investíciami do rozvoja infraštruktúry.

Jedným z najdôležitejších zdrojov finančnej podpory je Program rozvoja vidieka, ktorého financovanie, spadá pod Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) (Vojtěchovská 2015).

Ako uvádzajú Pásková, Zelenka (2012), udeľovanie dotácií na podporu agroturistiky prihliada na jej pozitívny vplyv na vytváranie, zvelebovanie a udržovanie tváre krajiny.

V rámci podpory z EÚ je v súčasnosti agroturistika ako osobitá forma CR podporovaná z EPFRV. Dokument Národný strategický plán rozvoja vidieka na programové obdobie 2007 – 2013 bol vypracovaný pre čerpanie prostriedkov z daného fondu. Obsahuje globálny cieľ, ktorý sa špecializuje na multifunkčné poľnohospodárstvo, potravinárstvo, lesné hospodárstvo a udržateľný rozvoj vidieka. V rámci neho sú vymedzené 4 osi a ich špecifické ciele, uvedené v tabuľke 1 (MPSR 2006).

Tab. 1: Osi a ciele NSPRV 2007 – 2013

	Názov	Cieľ
OS 1	Zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva	Zvýšiť konkurencieschopnosť agropotravinárskeho a lesníckeho sektora
OS 2	Zlepšenie životného prostredia a krajiny	Vytvárať multifunkčné poľnohospodárske a lesnícke systémy s priaznivým dosahom na životné prostredie, prírodu a vzhľad krajiny
OS 3	Kvalita vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva	Zvýšiť zamestnanosť na vidieku a podporiť rozvoj obcí
OS 4	LEADER	Podpora budovania a rozvoj miestnych partnerstiev a využitie vnútorného rozvojového potenciálu vidieka

Zdroj: Národný strategický plán rozvoja vidieka ČR, 2006

4.3 Program rozvoja vidieka 2007 – 2013

Politika rozvoja vidieka spadá pod Spoločnú poľnohospodársku politiku Európskej únie, pričom jej snahou je dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja vidieka.

Zdrojom finančných prostriedkov určených na rozvoj vidieka je Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), s nasledovnými cieľmi:

- zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva
- zlepšenie stavu životného prostredia a krajiny
- skvalitnenie života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva (MPSR 2016).

Program rozvoja vidieka je programovým dokumentom na čerpanie finančných prostriedkov z EPFRV. PRV 2007 – 2013 je odrazom stratégie špecifikovanej v Národnom strategickom pláne rozvoja vidieka a bol spracovaný v súlade s nariadením Rady (ES) č. 1698/2005. Jeho realizácia prispieva k naplneniu Lisabonskej stratégie (MZe ČR 2015b).

Štruktúra programových dokumentov je pre Česko a Slovensko rovnaká. PRV 2007 – 2013 je rozčlenený na osi nasledovne (PRV SR 2015a, PRV ČR 2015a):

- **OS I** Zvýšenie konkurencieschopnosti sektora poľnohospodárstva a lesného hospodárstva
- **OS II** Zlepšenie životného prostredia a krajiny

- **OS III** Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva
- **OS IV** Leader
- **OS V** Operácie technickej pomoci

4.3.1 Program rozvoja vidieka ČR 2007 – 2013

V rokoch 2007 – 2013 bol nástrojom pôsobenia Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) Program rozvoja vidieka ČR 2007 – 2013. Jeho riadiacim orgánom je Ministerstvo poľnohospodárstva a sprostredkujúcim subjektom je Státní zemědělský investiční fond (SZIF) (MZe ČR 2015b).

Celkovým cieľom PRV v tomto období je rozvoj vidieckeho prostredia na báze trvalo udržateľného rozvoja, zlepšenie stavu životného prostredia a zníženie negatívnych vplyvov intenzívneho poľnohospodárskeho hospodárenia. Program podporuje rozširovanie a diverzifikáciu ekonomických aktivít vo vidieckych oblastiach, s cieľom prispieť k rozvoju podnikania, vytváraniu nových pracovných miest a zníženiu miery nezamestnanosti na vidieku (PRV ČR 2015a).

Cestovný ruch ako jeden z najdynamickejších sa rozvíjajúcich odvetví poskytuje pracovné príležitosti i pre nekvalifikované pracovné sily. Zároveň zvyšuje odbyt miestnych špecialít a remesiel.

Pre podporu agroturistiky je najdôležitejšia os III, ktorá sa delí na 4 priority. Jej relatívna váha na finančnú alokáciu z EPFRV je 16,85 %. Konkrétne sa jedná o prioritu III.1 – Tvorba pracovných príležitostí a podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a jej opatrenie III.1.3 Podpora cestovného ruchu, ktoré tvorí 10,55% podiel z osi III.

Opatrenie z PRV fungovalo v nadväznosti na opatrenie 2.2. programu SAPARD a opatrenie 2.1.5 operačného programu Rozvoj vidieka a multifunkčné poľnohospodárstvo.

Jeho úlohou je stabilizácia vidieckeho obyvateľstva a rozvoj aktivít zameraných na posilnenie rozmanitosti hospodárskych činností a diverzifikáciu vidieckej ekonomiky rozvojom cestovného ruchu, v spojení s využitím prírodného bohatstva a kultúrneho dedičstva. Výsledkom by malo byť zlepšenie života vo vidieckych oblastiach.

Príjemcom podpory môže byť podnikateľ v poľnohospodárstve, fyzická aj právnická osoba, alebo nepoľnohospodársky podnikateľ, ktorý buď len zahajuje danú činnosť, alebo má históriu kratšiu ako dva roky. Príjemcom môže byť aj nezisková organizácia s právnym subjektivitou.

Podpora má formu nenávratnej dotácie, pričom jej maximálna výška môže dosiahnuť 90 %. Príspevok z EÚ činí 75 % verejných zdrojov a zvyšných 25 % verejných zdrojov pochádza z ČR. Minimálne výdaje na projekt sú 50 000 Kč. Projekty sú určené na realizáciu v obciach do 2000 obyvateľov.

Opatrenie III.1.3 Podpora cestovného ruchu sa člení na dve časti. Opatrenie III.1.3a je zamerané na výstavbu športových zariadení a rekreačnej infraštruktúry, zlepšovanie služieb pešej turistiky, hippoturistiky či vodácke športy a na budovanie turistických chodníkov, cyklistických tras a ich značenie.

Spôsobilými výdajmi opatrenia III.1.3a je výstavba zariadení služieb pešej turistiky, vodáckych športov a lyžovania (s výnimkou vlekov a lanoviek), budovanie turistických chodníkov, odpočinkových miest a výroba propagačných materiálov. Medzi ďalšie patrí výstavba športových zariadení a nákup a výstavba zelene.

Opatrenie III.1.3b sa sústreďuje na projekty na rekonštrukciu, modernizáciu, prípadne výstavbu malokapacitných ubytovacích zariadení. Podporované sú tiež služby pre pešiu turistiku, vodácke športy a lyžovanie, budovanie odpočinkových miest a aktivity, ktorá v rámci ČR využívajú zvieratá.

Spôsobilé výdaje pre opatrenie III.1.3b sú stavebné práce (rekonštrukcia, modernizácia, statické zabezpečenie), respektíve výstavba malokapacitných ubytovacích zariadení v rámci turistickej infraštruktúry, výstavba kúpalísk alebo plavární pre verejnosť. Patrí sem aj výstavba zariadenia služieb pre pešiu turistiku, vodácke športy a lyžovania, vrátane vlekov a lanoviek. Podporený môže byť aj nákup budov, strojov, alebo technologického vybavenia (napr. software, hardware) (PRV ČR 2015a).

Ciele stanovené v rámci PRV 2007 – 2013:

- počet podporených nových prvkov turistickej infraštruktúry: 1050
- celkový pojem investícií: 145 mil. EUR

Výsledkom bolo 900 vytvorených pracovných miest, počet pracovných miest na plný úväzok bol 830 a nárast počtu turistov dosiahol 300 000 (PRV ČR 2015a).

4.3.2 Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013

Na Slovensku program rozvoja vidieka v tomto období vymedzuje regióny, ktoré spadajú do cieľu Konvergencia. Bratislavský kraj je podporovaný v rámci ostatných oblastí. Rozdiel medzi podporou činností z cieľa Konvergencia a ostatných oblastí je charakteristickým rozdielnym podielom financovania oprávnených výdavkov z verejných

zdrojov (MPSR 2016).

Jednou z priorít PRV je zabránenie, alebo prinajmenšom spomalenie vysídľovania vidieka, k čomu by mala napomôcť podpora vzniku nových pracovných miest, rozvoj infraštruktúry obcí a zaktivizovanie života na vidieku.

V tejto súvislosti sa PRV 2007 – 2013 zameriaval na diverzifikáciu poľnohospodárskych činností, ktoré by mali mať za následok vznik trvalo udržateľných a konkurenčných pracovných miest a zlepšenie životného prostredia.

Potreba rozvoja aktivít na vidieku vyplýva z dlhodobého poklesu agrárnej zamestnanosti. Stimulom pre rozvoj bol aj záujem podnikateľských subjektov o podporu v rámci programu SAPARD a SOP PaRV 2004 – 2006 (Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka) (PRV SR 2015a).

Pre rozvoj agroturistiky je najdôležitejšia opatrenie 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam. Jeho cieľom je podporiť nové, ale aj existujúce formy podnikania, ktoré ako alternatíva k zamestnaniu v poľnohospodárstve podporujú rozvoj vidieka. Podpora nadväzuje na predstupový program SAPARD, SOP PaRV 2004 – 2006 a Plán rozvoja vidieka SR 2004 – 2006.

Agroturistika je z PRV 2007 – 2013 podporovaná na základe investícií do výstavy, rekonštrukcie a modernizácie agroturistických zariadení s kapacitou 11 – 40 lôžok. Medzi takéto zariadenia sú radené aj hygienické, ekologické a rekondičné objekty, ktoré prispievajú k rozvoju turistických činností. Medzi podporované činnosti je zaradená aj výstavba, rekonštrukcia či modernizácia miest, kde prijímateľ pomoci môže predávať výrobky nepoľnohospodárskej povahy – napr. ľudovumelecké výrobky.

Prijímateľom pomoci môžu byť právnické alebo fyzické osoby (malé a stredné podniky), ktoré podnikajú v poľnohospodárstve a ich podiel ročných tržieb, resp. príjmov z poľnohospodárskej prvovýroby na celkových tržbách/príjmoch je minimálne 30 %.

Podpora sa vypláca vo forme nenávratného finančného príspevku. Jej maximálna výška môže pre oblasti cieľa Konvergencia dosiahnuť 50 % (37,5 % poskytne EÚ a 12,5 % SR) a 50 % predstavujú vlastné zdroje.

Cieľom PRV 2007 – 2013 je podpora 225 projektov, vytvorenie 454 pracovných miest a celkový objem investícií pre opatrenie 3.1 je 191 583 640 EUR.

Rozvoj agroturistiky však môže byť ovplyvňovaný aj nepriamo, pomocou rozvoja činností spadajúcich pod iné opatrenia (PRV SR 2015a).

Vidiecky cestovný ruch môže byť na Slovensku podporovaný aj z opatrenia 3.2 Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. Jeho cieľom je opäť diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam a rozvoj nepoľnohospodárskych aktivít takým spôsobom, aby dochádzalo k zvyšovaniu

vidieckej zamestnanosti.

Opatrenie je rozdelené na dve časti. V časti 3.2A podporuje rekonštrukciu a modernizáciu nízkokapacitných zariadení (max. 10 lôžok), prestavbu časti rodinných domov alebo prístavbu nových častí na nízkokapacitné ubytovacie zariadenia, výstavbu, respektíve modernizáciu kempingových zariadení poprípade výstavbu doplnkových rekreačných zariadení. Článok 3.2B je zameraný na podporu marketingu služieb CR.

Konečným prijímateľom pre časť 3.2A je FO s oprávnením na podnikanie v CR. Ak sa jedná o žiadateľa podnikajúceho v poľnohospodárstve, podiel jeho ročných tržieb z poľnohospodárskej prvovýroby nesmie presiahnuť 30 %. Maximálna výška podpory je 50 % v oblastiach cieľa Konvergencia, z čoho minimálne 50 % predstavujú vlastné zdroje. V Ostatných oblastiach maximálna výška podpory z oprávnených výdavkov môže dosiahnuť 30 %.

Pre časť 3.2B je oprávneným žiadateľom právnická osoba združujúca subjekty pôsobiace v oblasti vidieckeho CR. Maximálna výška podpory z celkových oprávnených výdavkov môže dosiahnuť 100 % v oblastiach cieľa Konvergencia aj v ostatných oblastiach.

Aby nedochádzalo k prekrývaniu podpory medzi opatreniami 3.1 a 3.2, stanovené boli rozličné kritériá na konečného prijímateľa (rozdiel v podiele príjmov z poľnohospodárskej prvovýroby) a rozdielne kapacity ubytovacích zariadení (3.1 – do 10 lôžok a 3.2 nad 10 lôžok) (PRV SR 2015a).

4.4 Program rozvoja vidieka 2014 – 2020

Aby mohla politika rozvoja EÚ reagovať na nové výzvy vo vidieckych oblastiach, je dôležitý jej neustály vývoj. V decembri 2013 bola Radou EÚ schválená reforma SPP. Táto reforma do platnosti vstúpila v januári 2014 a vzťahuje sa na obdobie rokov 2014 – 2020.

Celkovo priniesla v politike rozvoja vidieka nasledovné zmeny:

- rozšírenie obsahu opatrení v oblasti rozvoja vidieka
- zníženie administratívnej záťaže pomocou zjednodušenia pravidiel
- vylepšenie strategického prístupu v tvorbe rozvoja vidieka
- užšie prepojenie európskych štrukturálnych a investičných fondov s politikou rozvoja vidieka (Európska komisia 2016).

Zmena nastala aj v štruktúre samotného programu. Realizáciou PRV 2014 – 2020 bude naplňovanie nasledujúcich 6 priorít (PRV ČR 2015b, PRV SR 2015b):

- P1:** Podpora prenosu znalostí a inovácie v poľnohospodárstve, lesnom hospodárstve a vo vidieckych oblastiach
- P2:** Posilnenie životaschopnosti poľnohospodárskych podnikov a konkurencieschopnosti všetkých druhov poľnohospodárstva vo všetkých regiónoch a presadzovanie inovačných poľnohospodárskych technológií a udržateľného obhospodarovania lesov
- P3:** Podpora organizácie potravinového reťazca vrátane spracovania poľnohospodárskych výrobkov a ich uvádzania na trh, dobrých životných podmienok zvierat a riadenia rizík v poľnohospodárstve
- P4:** Obnova, zachovanie a posilnenie ekosystémov, ktoré súvisia s poľnohospodárstvom a lesným hospodárstvom
- P5:** Propagácia efektívneho využívania zdrojov a podpora prechodu na nízko uhlíkové hospodárstvo odolné voči zmene klímy v odvetví poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva
- P6:** Podpora sociálneho začleňovania, zmierňovania chudoby a hospodárskeho rozvoja vo vidieckych oblastiach

4.4.1 Program rozvoja vidieka ČR 2014 – 2020

PRV je v období 2014 – 2020 financovaný z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka. Stáva sa tak súčasťou návrhu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o spoločných ustanoveniach ohľadom Európskych štrukturálnych a investičných fondov – tzv. „nariadeniu k ESIF“ (PRV ČR 2015b).

Politika rozvoja vidieka by ako súčasť ESIF mala smerovať ku konkurencieschopnosti poľnohospodárstva udržateľnému využívaniu prírodných zdrojov a vyváženému územnému rozvoju vidieckych oblastí.

Program rozvoja vidieka bude okrem iného podporovať vstup mladých ľudí do poľnohospodárstva, diverzifikáciu ekonomických aktivít vo vidieckom priestore a vznik nových pracovných príležitostí.

České poľnohospodárstvu bude vďaka PRV v období 2014 – 2020 podporené viac ako 84 miliardami korún (takmer 3,1 miliardy EUR). EPFRV sa na tejto sume podieľa

čiastkou vo výške 63 miliárd a štátny rozpočet ČR čiastkou 21 miliárd korún (MZe ČR 2015a).

V Česku bude agroturistika podporovaná v rámci priority 6, ktorá sa ďalej delí na tri časti (PRV ČR 2015b):

- **6A** – Uľahčenie diverzifikácie, vytvárania a rozvoja malých podnikov, a tiež pracovných miest
- **6B** – Posilnenie miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
- **6C** – Zlepšenie dostupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach

Časť 6A v sebe zahŕňa opatrenie M06, pod ktoré patrí podopatrenie 6.4 – Podpora investícií na založenie a rozvoj nepoľnohospodárskych činností zameraných na získanie ďalších zdrojov pomocou diverzifikácie poľnohospodárskych podnikov na iné druhy aktivít. Jeho cieľom je získať ďalšie zdroje príjmov a tým rozdeliť podnikateľské riziko plynúce z poľnohospodárskej činnosti do ďalších oblastí. Takéto opatrenia zároveň môžu prispieť k vzniku pracovných miest pre nekvalifikovanú pracovnú silu následkom širšieho využitia fariem (PRV ČR 2015b).

V rámci opatrenia by malo byť vytvorených 1100 pracovných miest a finančná alokácia bola stanovená vo výške 76 mil. EUR.

Projekty je možné realizovať na území Českej republiky okrem hl. mesta Prahy. Finančné príspevky sú určené na prestavbu alebo modernizáciu malokapacitného ubytovacieho zariadenia, nákup nehnuteľností a na doplnkové výdaje, ktoré sú súčasťou projektu (napr. nákup zariadenia, zelene, úprava povrchov, nákup softwaru a hardwaru). Príjemcom podpory môže byť poľnohospodársky podnikateľ. Kritériom prijateľnosti vyplývajúcim z európskych právnych predpisov je splnenie podmienky finančného zdravia nad 1 mil. Kč celkových spôsobilých výdajov.

Žiadateľom naopak nemôže byť organizácia producentov (podľa čl. 152), združenie organizácií producentov (podľa čl. 156), alebo medziodborová organizácia uznaná podľa čl. 157 nariadenia Európskeho parlamentu a rady EÚ č. 1308/2013.

Maximálna výška výdajov, z ktorých je stanovená dotácia je 10 mil. Kč na jeden projekt. Príspevok z EPFRV tvorí 75 % verejných výdajov a príspevok z ČR 25 % (PRV ČR 2015b).

4.4.2 Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020

PRV 2014 – 2020 je dokumentom národného charakteru, na základe ktorého sa bude poskytovať pomoc z EPFRV. V novom programovom období 2014 – 2020 oproti predchádzajúcemu obdobiu vzťahuje na celé územie Slovenska (NUTS I). PRV je tvorený tak, aby pomocou investícií do oblasti poľnohospodárstva a lesníctva naplnil tri hlavné ciele: konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, potravinárstva a lesníctva, udržateľné využívanie prírodných zdrojov a vyvážený rozvoj ekonomiky vidieka.

Slovensko môže v rámci PRV využívať verejné prostriedky vo výške 2 079 595 129 EUR na 7 rokov, z toho príspevok Európskeho poľnohospodárskeho fondu tvorí 1 545 272 844 EUR a 533 709 174 EUR predstavuje príspevok štátneho rozpočtu (PRV SR 2015b).

Podpora agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu je zaradená pod prioritu P6. Jej súčasťou je tvorba stratégií miestneho rozvoja a podpora mikropodnikov a malých podnikov. Malo by dôjsť k vytvoreniu 900 – 1100 nových pracovných miest (PRV SR 2015b).

Priorita P6 sa delí na tri nasledujúce časti (PRV SR 2015b):

- **6A** – Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov a vytvárania pracovných miest
- **6B** – Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
- **6C** – Rozšírenie prístupnosti, využívania a kvality informačných a komunikačných technológií vo vidieckych oblastiach

Pre podporu agroturistiky je kľúčové opatrenie 6A, ktoré zahŕňa podopatrenie 6.4 – Podpora investícií do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností. Diverzifikácia vidieckej ekonomiky by mala byť sústredená v oblastiach, ktoré disponujú vhodnými predpokladmi na rozvoj cestovného ruchu a agroturistiky. Podpora je zameraná na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti. Konkrétne sa jedná o výstavbu, modernizáciu či rekonštrukciu existujúcich ubytovacích zariadení na ubytovanie s kapacitou 5 až 30 lôžok. Časť finančnej pomoci je určená na vytvorenie podmienok na poskytovanie vzdelávania a na činnosťami poskytujúce služby pre cieľovú skupinu detí, seniorov a občanov so zníženou schopnosťou pohybu (napr. hipoterapia, animoterapia). V neposlednom rade bude podpora zameraná na spracovanie či predaj výrobkov nepoľnohospodárskeho a nepotravinárskeho charakteru (PRV SR 2015b).

Prijímateľmi pomoci sú mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach. Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov sa v krajoch SR líši. V Prešovskom, Košickom, Banskobystrickom a Žilinskom kraji predstavuje 55 %. Pre Trnavský, Nitriansky, Trenčiansky a Bratislavský kraj je výška podpory stanovená na 45 % (PRV SR 2015b).

5. Metodika

Za účelom naplnenia stanovených cieľov práce a rozboru problematiky boli použité knižné zdroje, internetové články a publikácie, rovnako aj údaje zo štatistických databáz Česka a Slovenska.

Pre lepšie preniknutie do témy bola v prvom rade vypracovaná charakteristika historického vývoja agroturistiky až po súčasnosť v oboch krajinách a jej podpora v rámci niektorých predvstupových programov. Následne boli analyzované a porovnané vybrané štatistické ukazovatele.

Pre spracovanie časti o čerpaní podpory v PRV boli dôležité najmä vlastné programové dokumenty Programu rozvoja vidieka 2007 – 2013 a 2014 – 2020 Česka a Slovenska. Časť výsledkov realizácie podpory PRV SR 2007 – 2013 bola čerpaná zo Záverečnej správy o pokroku PRV SR 2007 – 2013 za rok 2014.

Keďže za Slovensko boli v čase vypracovávaní tejto bakalárskej práce dostupné údaje o prijímateľoch nenávratných finančných príspevkov len za rok 2014, údaje za celé programové obdobie boli pre účely tejto práce poskytnuté Slovenskou poľnohospodárskou agentúrou. Zoznam prijímateľov pomoci na konkrétne opatrenie 3.1 obsahoval obchodné meno žiadateľa, výšku vyplateného nenávratného finančného príspevku (NFP) celkom v eurách, informáciu o právnej forme podnikania žiadateľa a v prípade PO bolo uvedené IČO.

Poskytnuté údaje boli pre lepšiu ilustráciu rozdelené do skupín na základe právnej formy.

Počty agroturistických zariadení boli na Slovensku sledované v Štrukturálnych cenoch fariem za roky 2010 a 2013, ktoré sú dostupné online na stránkach Slovenského štatistického úradu. Údaje za ostatné roky na vyžiadanie poskytol Štatistický úrad Slovenskej republiky spolu s informáciami o počtoch návštevníkov vidieckeho cestovného ruchu.

V rámci Česka sú údaje o prijímateľoch pomoci v rámci PRV dostupné na serveroch SZIF alebo EAGRI. Výsledky boli zverejňované po jednotlivých kolách. V prehľadoch schválených žiadostí nájdeme celkové údaje o počte schválených dotácií aj výšku celkovej vyplatenej sumy. Tabuľky schválených dotácií sú rozdelené podľa jednotlivých opatrení a obsahujú registračné číslo žiadosti, názov subjektu, názov projektu a výšku poskytnutého príspevku v Kč. Schválené projekty boli v rámci analýzy rozdelené do dvoch skupín podľa toho, či sa jednalo o FO alebo PO a k jednotlivým skupinám bola

priradená celková príslušná výška príspevku.

Informácie o počtoch agroturistických zariadení sú v Česku sledované v plošných šetreniach Agrocenzus (približne raz za 10 rokov), v medziobdobiach vo výberových Štrukturálnych šetreniach poľnohospodárstva, ktoré sa uskutočnili v rokoch 2003, 2005, 2007 a 2013.

Posledná časť práce sa zaoberá analýzou regionálnej diferenciácie agroturistiky. V prvom rade bol v prípade oboch krajín zostrojený kartodiagram, ktorý vyjadruje počty agroturistických zariadení v rokoch 2007, 2010 a 2013.

Hodnotenie vývoja ukazovateľov je problematické, vzhľadom k zmene prahových hodnôt v rámci Štrukturálneho šetrenia v poľnohospodárstve 2013 oproti roku 2007 v Česku. V tomto šetrení došlo k zvýšeniu hranice pre zahrnutie poľnohospodárov do cenzu na 5 ha. Aj napriek uvedenej zmene je možné použiť údaje pre hodnotenie agroturistiky, pretože zvýšením prahových hodnôt sa vylúčili maximálne 2 % obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy a maximálne 2 % veľkých dobytčích jednotiek.

Z hľadiska vývoja je teda možné hodnotenie vývoja v rámci absolútnych hodnôt, ale nie po relatívnom prepočítaní na poľnohospodára. K tomu hodnoteniu boli s využitím programu ArcGIS zostrojené kartogramy za roky 2007 a 2013.

Ciele práce

Hlavným cieľom bakalárskej práce je zhodnotiť vývoj, súčasný stav a regionálnu diferenciaciu agroturistiky v Česku a na Slovensku.

Čiastkovým cieľom je popísanie vývoja poľnohospodárskeho sektora po roku 1989 a zaradenie agroturistiky v rámci poľnohospodárstva a cestovného ruchu ako takého.

Čiastkovým cieľom je tiež zhodnotenie doterajšej realizácie finančnej podpory agroturistiky a cestovného ruchu v rámci Programu rozvoja vidieka v období 2007 – 2013 v Česku a na Slovensku.

Na základe hlavného cieľa práce bola definovaná výskumná otázka:

Aký je vývoj, súčasný stav a regionálna diferenciacia agroturistiky v Česku a na Slovensku?

6. Vývoj a súčasný stav agroturistiky v Česku

Bičík, Jančák (2005) datujú začiatky agroturistiky v Česku od roku 1990. V tomto období došlo k najväčšiemu rozmachu agroturistiky, čo bolo dôsledkom reštitúcií a rozvoju podnikania ako takého (Thöndlová 2011). Avšak oproti susednému Poľsku, alebo Slovinsku sa agroturistika v Česku nerozvinula podobne dynamicky a to aj napriek otvoreniu krajiny pre zahraničných turistov (Konečný 2014).

Bičík, Jančák (2005) sa aj k jej budúcemu rozvoju vyjadrujú skôr skepticky, za čo podľa nich môže predovšetkým vysoký podiel druhého bývania v Česku, ktoré sa intenzívne rozvinulo v období komunizmu (Bičík a kol. 2001; Vágner, Fialová a kol. 2004, Kuna 2001).

Kuna (2001) ako ďalší z problémov uvádza chýbajúcu farmársku komunitu, pretože v rámci kolektivizácie dochádzalo k zanikaniu rodinných fariem, ktoré disponovali vhodnými podmienkami pre rozvoj agroturistiky.

V súčasnosti sa agroturistika v Česku považuje stále len za okrajovú činnosť. Medzi farmármi prevláda názor, že ide skôr o atraktívny doplnok služieb pre turistov, ktorí sa rozhodnú tráviť dovolenku rôznorodejšie. Jej veľkou výhodou je, že turistov privedie mimo hlavného mesta Prahy a zároveň sa ich priemerná dĺžka pobytu, oproti turistom, ktorí volia bežné formy CR, výrazne predĺži (ASZ ČR 2006).

Aj keď o potenciály agroturistiky nemožno pochybovať, je dôležitá jej podpora. V Česku fungujú organizácie v oblasti vidieckeho CR a agroturistiky. Medzi najdôležitejšie patria:

- ECEAT – Európske centrum pre eko-agro turistiku. Cieľ organizácie je rozšírenie šetrných foriem CR a rozvoj vidieka.
- Zväz vidieckej turistiky – funguje od roku 1997 v úzkej spolupráci s ECEAT CZ. Je jedným z členov medzinárodnej organizácie zväzu vidieckej turistiky Eurogites. Medzi činnosti zväzu patrí hájenie záujmu svojich členov, pomoc pri rozvoji odborných schopností poskytovateľov služieb vidieckeho CR či kontrola kvalitatívnych štandardov vidieckych ubytovacích kapacít (SVAZVT 2012). Oficiálnou internetovou stránkou zväzu vidieckej turistiky je portál www.prazdninynavenkove.cz, ktorý má podporovať rozvoj vidieckej turistiky v Česku. Užívateľ tu nájde prehľad ubytovania a rôzne tipy na výlety či zážitky.

6.1 Podpora agroturistiky zo strany štátu a EÚ

Pomerne nepriaznivá situácia v rozvoji agroturistiky v Česku kontrastuje s mnohými podpornými programami, ktoré sa zameriavajú na podporu a rozvoj vidieckeho priestoru, medzi inými je aj Program rozvoja vidieka (Konečný 2014). Možnosť čerpať finančné prostriedky na jej podporu malo Česko ešte pred vstupom do EÚ, prostredníctvom predvstupových programov.

Ako už bolo spomenuté, jedným z najdôležitejších bol program SAPARD. V roku 2004 nadviazal na realizáciu programu SAPARD operačný program Rozvoj vidieka a multifunkčné poľnohospodárstvo a čiastočne Spoločný regionálny operačný program. Na program SAPARD v rokoch 2004 – 2008 nadviazal program LEADER, podporujúci projekty miestnych akčných skupín (MAS), ktorých realizácia naplňovala spoločný zámer MAS. Určený bol vidieckym mikroregiónom s počtom obyvateľov od 10 000 do 100 000, s hustotou do 120 obyvateľov/km², pričom mestá nad 25 000 boli vylúčené (MZe ČR 2008).

Národný strategický plán pre rozvoj vidieka (NSPRV) v období 2007 – 2013 realizovaný prostredníctvom Programu rozvoja vidieka na obdobie 2007 – 2013. NSPRV zabezpečuje prepojenie medzi všeobecnými európskymi cieľmi rozvoja vidieka, ktoré sú vyjadrené v nariadení Rady (ES) a cieľmi rozvoja vidieka ČR. Program rozvoja vidieka vychádzajúci z NSPRV sa bude vo väčšine prípadov uplatňovať na území cieľa Konvergencia (MPSR 2006, MZe ČR 2006).

6.2 Zhodnotenie PRV 2007 – 2013

V programovom období 2007 – 2013 bolo v rámci oparenia III.1.3 Podpora cestovnému ruchu celkovo schválených 797 žiadostí v čiastke 2 330 465 244 Kč. V tabuľke 2 sú zobrazené počty schválených žiadostí a finančné požiadavky v jednotlivých kolách. Tabuľka uvádza aj roky, kedy k schváleniam dotácií došlo. Najvyšší počet, celkovo 197 žiadostí, bol schválený v poslednom, 17. kole. V rámci tohto kola došlo k dodatočnému schváleniu ďalších 10 žiadostí z dôvodu nevyčerpania celej finančnej alokácie.

Tab. 2: Schválené žiadosti o dotáciu z opatrenia III.1.3 PRV 2007 – 2013 (v Kč)

kolo	rok	počet schválených žiadostí	finančný príspevok (v Kč)
2.kolo	2008	126	264 848 470
4.kolo	2008	121	305 278 786
7. kolo	2009	108	336 299 571
10. kolo	2010	142	468 795 750
13. kolo	2011	103	400 073 243
17. kolo	2013	197	555 169 424
Celkom		797	2 330 465 244

Zdroj: eAGRI 2008a, 2008b, 2009a, 2010, 2011, 2013a, 2013b, vlastné výpočty

Rozloženie dotácií medzi jednotlivé projekty môže byť ovplyvnené preferenčnými kritériami, na základe ktorých sú dotácie pridelované. Jedná sa o bodový systém, v ktorom sú body pridelované na základe špecifikovaných kritérií.

Medzi kritéria patrí napr. (SZIF 2008):

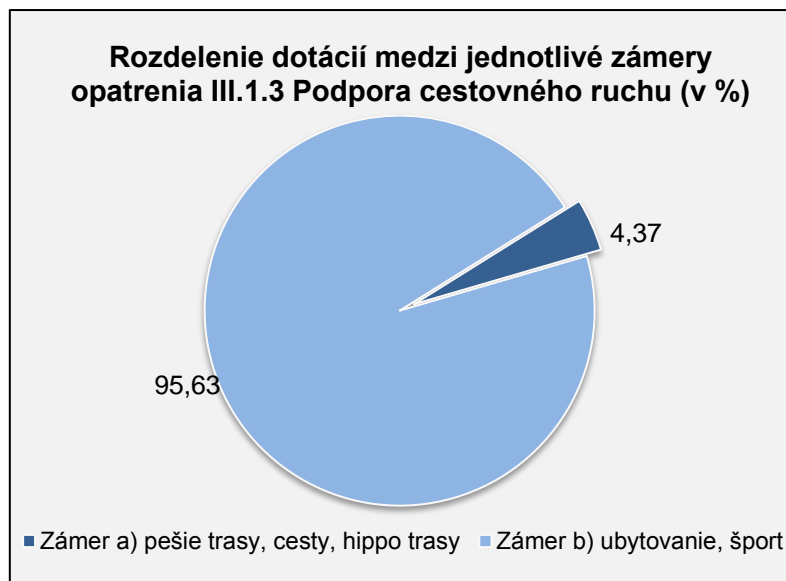
- počet obyvateľov v obci, v ktorej je projekt realizovaný
- počet pracovných miest, ktoré projekt vytvára
- žiadateľ je ekologický podnikateľ
- žiadateľ je minimálne dva roky podnikateľom v poľnohospodárskej výrobe
- projekt využíva existujúcu stavbu
- miera nezamestnanosti v správnom obvode obce s rozšírenou pôsobnosťou.

Hodnotiace a bodové kritériá, na základe ktorého prebieha výber projektov je súčasťou informácií pre jednotlivé výzvy.

V nasledujúcej časti sa budeme bližšie zaoberať podporou z opatrenia III.1.3.

Ako prvý je uvedený graf 1, ktorý znázorňuje rozloženie finančných prostriedkov medzi jednotlivé zámery opatrenia III.1.3 Podpora cestovného ruchu. Zreteľne je vidieť rozdiel medzi zámerom a), na ktorý pripadá 4,37 % z celkovej sumy a zámerom b), ktorý bol podporený sumou 2 228 654 171 Kč, čo tvorí 95,63 % z celkovej čiastky 2 330 465 244 Kč, ktorá bola na opatrenie vynaložená. Na zámer a) tak prislúcha čiastka 101 811 073 Kč.

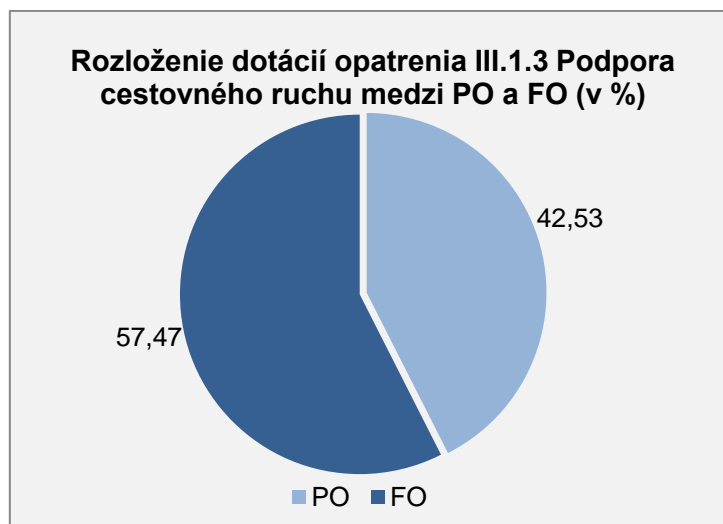
Graf 1: Rozdelenie dotácií medzi jednotlivé zámery opatrenia III.1.3 Podpora cestovného ruchu (v %), PRV ČR 2007 – 2013

Zdroj: eAGRI 2008a, 2008b, 2009a, 2010, 2011, 2013a, 2013b, vlastné výpočty

Na nasledujúcom grafe 2 môžeme vidieť rozdelenie dotácií opatrenia III.3.1 medzi fyzické a právnické osoby. Dotácie čerpané fyzickými osobami dosiahli čiastku 1 339 306 985 Kč, čo predstavuje z celkovej sumy 2 330 465 244 Kč 57,47 %. Zvyšných 42,53 % predstavuje sumu 991 158 259 Kč, ktorá bola prerozdelená medzi právnické osoby.

Graf 2: Rozdelenie dotácií opatrenia III.1.3 Podpora cestovného ruchu medzi FO a PO v (%), PRV ČR 2007 – 2013

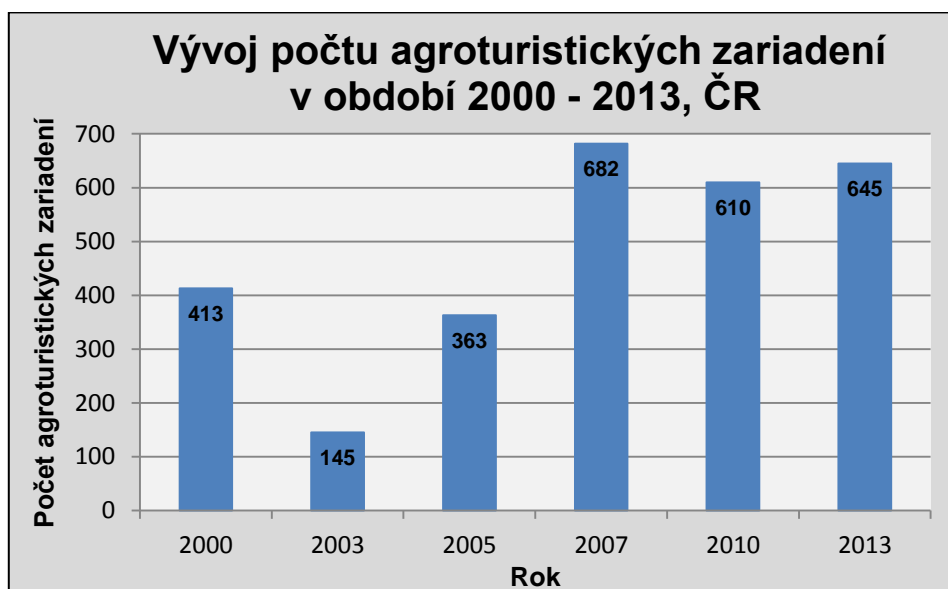
Zdroj: eAGRI 2008a, 2008b, 2009a, 2010, 2011, 2013a, 2013b, vlastné výpočty

6.3 Vývoj počtu agroturistických zariadení

Počty agroturistických zariadení, respektíve nepoľnohospodárskych činností poľnohospodárskych podnikov, sú v Česku sledované plošne v šetreniach Agrocenzus. Údaje sú dostupné len z Agrocenzu 2000 a 2010, Agrocenzus 1995 počty agroturistických zariadení nesledoval. V medziobdobiach sú sledované údaje dostupné vo výberových štruktúrnych šetreniach v poľnohospodárstve, ktoré sa uskutočnili v rokoch 2003, 2005, 2007 a 2013.

Vývoj počtu podnikov poskytujúcich služby v agroturistike je zobrazený na grafe 3. Z grafu je zreteľne vidieť ich nárast po roku 2003, čo možno pokladať za výsledok úspešného plnenia cieľov jednotlivých podporných programov zo strany EÚ.

Graf 3: Vývoj počtu agroturistických zariadení v Česku v od roku 2000 do roku 2013

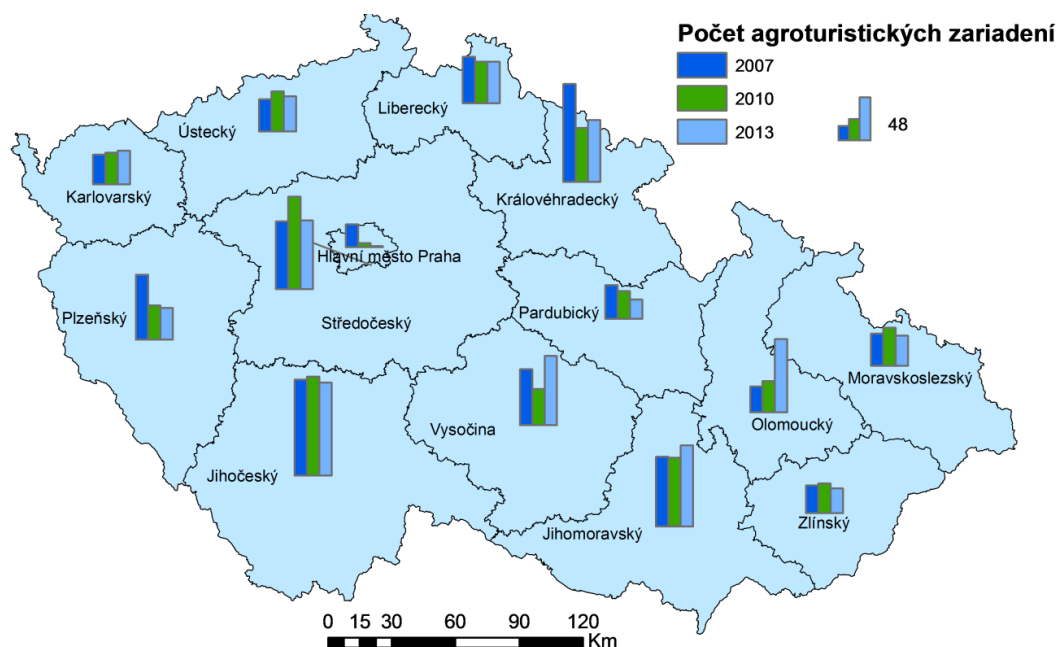

Zdroj: Český statistický úrad, vlastná úprava

6.4 Regionálna diferenciácia agroturistiky

V nasledujúcej časti sa budeme venovať analýze počtu agroturistických zariadení v krajoch postupne v rokoch 2007, 2010 a 2013. Ako môžeme vidieť na obrázku 2, najvýznamnejší nárast bol medzi rokmi 2007 a 2013 zaznamenaný v Olomouckom kraji, kde sa počet zvýšil z 25 na 71. Naopak výrazný úbytok agroturistických zariadení bol v Plzeňskom a Královéhradeckom kraji a tiež v Hlavnom meste Praha. Od roku 2010 počet agroturistických zariadení neklesol len v 5 krajoch a v Libereckom kraji sa ich počet nezmenil.

Obr. 2: Vývoj počtu agroturistických zariadení v krajoch v rokoch 2007, 2010 a 2013, ČR

Zdroj: Český statistický úřad, vlastní spracovanie

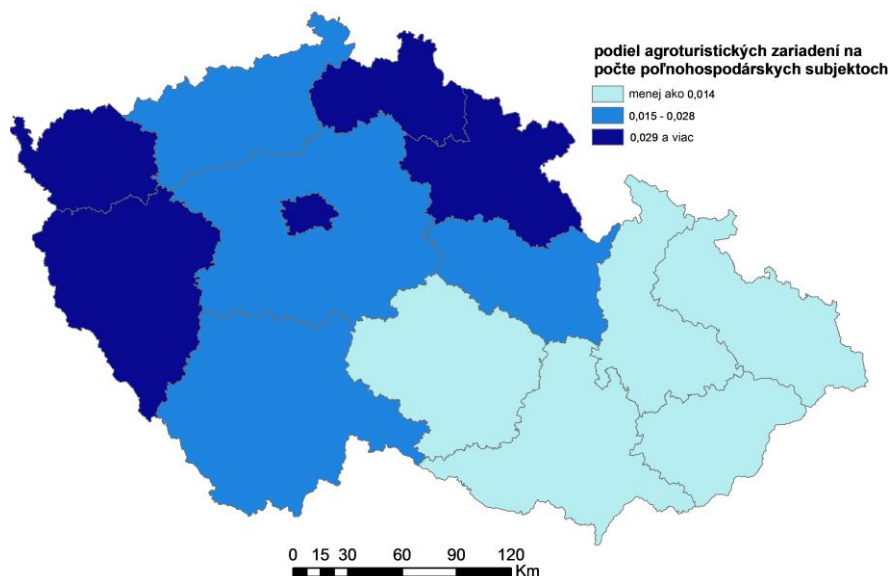
V roku 2007 existovalo v Česku 682 agroturistických zariadení a celkom bolo evidovaných 39396 poľnohospodárskych subjektov. Najvyšší počet zariadení poskytujúcich služby v agroturistike sa nachádzal v Královéhradeckom, Jihočeskom, a Jihomoravskom kraji, najmenší v Olomouckom, Zlínskom a v hlavnom meste Praha. Čo sa týka počtu poľnohospodárskych subjektov, najviac sa ich v roku 2007 nachádzalo v Jihomoravskom, Středočeskom a Jihočeskom kraji, a naopak, najmenej v Libereckom, Karlovarskom a v Hlavnom meste Praha.

Pre lepšiu predstavu bol zostrojený nasledujúci obrázok 3, ktorý vyjadruje rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch. Údaje sú za rok 2007.

Môžeme povedať, že v roku 2007 bolo rozloženie sledovaného vzťahu pomerne

rovnomerné, väčšie rozdiely môžeme vidieť v Karlovarskom kraji a v Prahe, z dôvodu nízkeho počtu poľnohospodárskych subjektov, a následne v Libereckom, Královéhradeckom a Plzeňskom kraji.

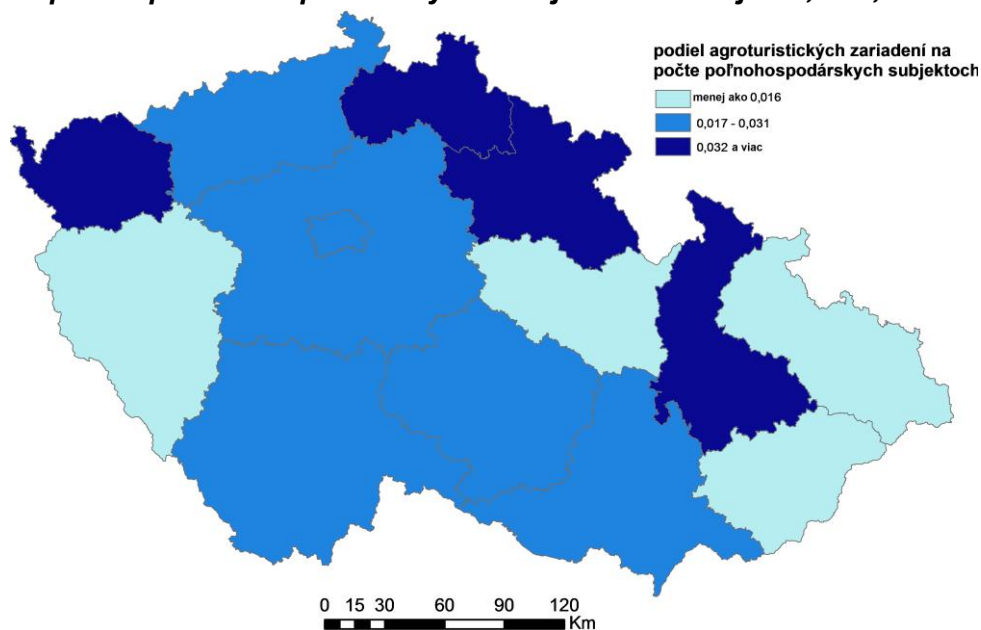
Obr. 3: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch, ČR, 2007

Zdroj: Český statistický úrad, vlastné spracovanie

Obrázok 4 zobrazuje túto situáciu za rok 2013. Do roku 2013 sa v hlavnom meste Praha sa znížil počet agroturistických zariadení z 22 v roku 2007 na 1, v Olomouckom kraji naopak počet stúpol z 25 na 71. V Jihočeskom kraji sa počet agroturistických zariadení významne nezmenil, počet poľnohospodárskych subjektov bol 2943. V Královéhradeckom kraji došlo k poklesu agroturistických zariadení z 95 na 60. V Plzeňskom kraji počet zariadení poskytujúcich služby v agroturistike klesol viac než o polovicu. Výraznejšie rozdiely sú zaznamenané v Karlovarskom kraji, opäť z dôvodu nízkeho počtu poľnohospodárskych subjektov a Olomouckom kraji. Vyšší podiel agroturistických zariadení môžeme vidieť v Libereckom a Královéhradeckom kraji. Najnižší podiel je naopak v Moravskoslezskom, Zlínskom, Pardubickom a Plzeňskom kraji.

Obr. 4: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch, ČR, 2013

Zdroj: Český statistický úrad, vlastné spracovanie

6.5 Zhrnutie

Vďaka predvstupovým opatreniam do EÚ mohol byť vidiecky cestovný ruch a agroturistika v ČR podporovaná z predvstupového programu SAPARD. Z opatrenia 2.2. Rozvoj a diverzifikácia hospodárskych činností zaisťujúcich rozmanitosť aktivít a alternatívne zdroje príjmov bolo podporených 147 projektov vo výške 478 mil. Kč. Na SAPARD po vstupe do EÚ nadviazal program LEADER a od roku 2007 vstúpil do platnosti PRV ČR 2007 – 2013. Na podporu agroturistiky bolo určené opatrenie III.1.3 Podpora cestovného ruchu, vďaka ktorému bolo schválených 797 žiadostí a výška príspevok dosiahla 2 330 465 244 Kč. Zámer a) opatrenia III.1.3 bol podporený čiastkou 101 811 073 a pripadá tak naň len 4,37 % z celkovej sumy. Na zámer b) bolo vyčlenených 2 228 654 171 Kč, teda 95,63 %.

Rovnomernejšie bolo rozdelenie NFP medzi FO a PO. Fyzickým osobám bolo vyplatených 57,47 % z celkovej sumy a PO 42,53 %.

V 442 prípadoch boli podporené FO a na PO pripadalo 355 projektov.

Analýza opatrenia III.1.3 konštatuje významné výsledky v oblasti zamestnanosti na vidieku. Prostredníctvom realizovaných projektov bolo vytvorených 900 nových pracovných miest a objem turistov sa zvýšil o 300 tisíc.

Vývoj počtu agroturistických zariadení v sledovanom období sa medzi jednotlivými kraji podstatne líši. Medzi rokmi 2007 a 2013 došlo k miernemu poklesu týchto

zariadení, čo sa prejavilo aj v jednotlivých krajoch. Dôvodom tejto zmeny môže byť skutočnosť, že z PRV 2007 – 2013 mali možnosť čerpať podporu aj nepoľnohospodárske subjekty, ktoré v poľnohospodárskej štatistike nie sú evidované.

Z pohľadu hodnotenia regionálnej diferenciácie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v roku 2007 a 2013 bola situácia v krajoch pomerne vyrovnaná, rozdiely z dôvodu nízkeho počtu poľnohospodárskych subjektov boli v Libereckom a Karlovarskom kraji a v Prahe.

7. Vývoj a súčasný stav agroturistiky na Slovensku

Agroturistike začiatkom 90. rokov napomohol Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu. Od svojho vzniku v roku 1991 sa venoval činnostiam spojeným s propagáciou podnikania vo vidieckom turizme a agroturizme a od roku 1994 začal tieto zariadenia aktívne propagovať pomocou katalógu (Habán, Otepka 2004). Na základe zahraničných skúseností vypracoval systém hodnotenia a kritéria udeľovania tzv. znakov kvality zariadení vidieckeho turizmu a agroturistiky (eTrend 2000).

Habán, Otepka (2004) tvrdia, že stav súčasného vidieku je poznačený koncepciou, ktorej cieľom bolo do roku 1990 vyrovnávanie sa dediny s mestom. Súčasná filozofia vzhádza z konceptu návratu k prírode a zveľaďovaniu vidieka, čo má na rozvoj agroturistiky priaznivý vplyv. Autori konštatujú, že rozvoj agroturistiky po roku 1991 pomaly začína dosahovať pozitívne výsledky. K tomu určite prispievajú aj tri subjekty, ktoré sa venujú rozvoju agroturistiky:

- Slovenský zväz vidieckeho turizmu a agroturizmu (SZVTA);
- Zväz roľníkov a agropodnikateľov Slovenska (ZRAS);
- Slovenské združenie podnikateľov v agroturistike (SZPA).

Agroturistikou sa zaoberá aj Ministerstvo hospodárstva SR a MPSR. Významnými medzinárodnými organizáciami, v ktorých má Slovensko zastúpenie sú Svetová organizácia cestovného ruchu (World Tourism Organization – UNWTO), Európsky zväz vidieckej turistiky a dovolenky na sedliackom dvore – Eurogites a pre ekoturistiku je dôležitou organizáciou ECEAT – Európske centrum pre eko-agro turistiku (Bihuňová, Štepánková 2012).

K pozitívnemu trendu prispieva vydávanie katalógov, odbornej literatúry a aj zriaďovanie databáz pre cestovné kancelárie. Habán, Otepka (2004) očakávajú zachovanie tohto trendu i do budúcnosti.

Na druhej strane sa stále môžeme stretnúť s názorom, že agroturistika na Slovensku nie je dostatočne rozvinutá a ani nepatrí medzi najvyhľadávanejšie formy dovolenky. Z ankety Slovenskej agentúry pre cestovný ruch (SACR) vyplýva, že len 14 % ľudí z celkového počtu dovolenkujúcich na Slovensku si vyberie zvoliť agroturistiku. Jej nevyužitý potenciál na Slovensku je obrovský. Aby sa mohla slovenská agroturistika viac rozvíjať, nesporne dôležitá je jej propagácia (SITA 2012).

7.1 Podpora agroturistiky zo strany štátu a EÚ

Vstup Slovenska do EÚ znamenal možnosť získania podpory do rôznych oblastí hospodárstva. V období 2000 – 2006 bola agroturistika podporovaná z predvstupového programu SAPARD.

V rokoch 2004 – 2006 na Slovensku platil Plán rozvoja vidieka a Sektorový operačný program Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ktorý podporoval agroturistiku v rámci pod opatrenia Diverzifikácia poľnohospodárskych činností. K 30.6.2009 bolo schválených 88 projektov, z ktorých 69 bolo zameraných na agroturistiku (Euroconsulting 2011).

Dôležitým programom, ktorý napomáha k rozvoju agroturistiky na Slovensku je PRV, popisu ktorého sme sa podrobnejšie venovali v kapitolách 5 a 6.

V nasledujúcej kapitole je práca zameraná na analýzu konkrétnych dosiahnutých výsledkov PRV 2007 – 2013.

7.2 Zhodnotenie PRV SR 2007 – 2013

Pri hodnotení podpory agroturistiky a vidieckeho CR je dôležitá os III: Kvalita života vo vidieckych oblastiach a diverzifikácia vidieckeho hospodárstva, na ktorú bolo v rámci PRV vyčlenených 358 040 205 EUR.

Agroturistika bola podporovaná z opatrenia 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam. Výzvy na toto opatrenie boli vyhlásené dva krát, v roku 2008 a 2010. Celkovo bolo prijatých 809 žiadostí a žiadaná výška príspevku dosiahla 370 800 234 EUR, teda 326 % z celkového limitu na opatrenie.

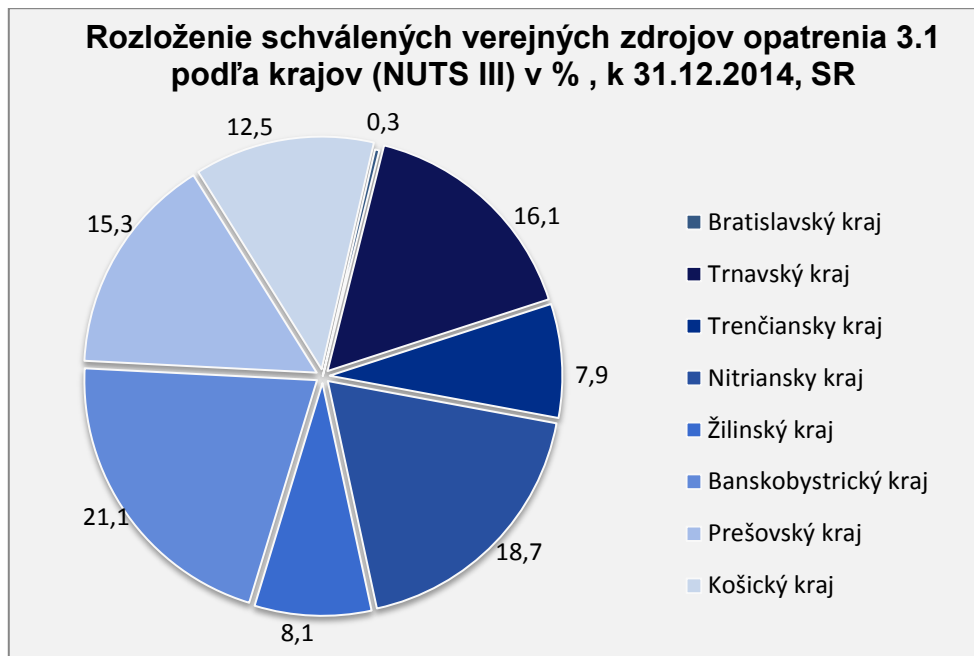
Výročná správa o pokroku PRV SR 2007 – 2013 za rok 2014 (Euroconsulting 2015) uvádza, že do konca roku 2014 bolo v rámci opatrenia 3.1 schválených 229 v hodnote 100 624 779 EUR. Uvedený počet zrušených kontrahovaných zmlúv je 35, hlavným dôvodom zrušenia mohli byť ukončenie zmluvy dohodou, zánik zmluvy, alebo ukončenie zmluvy (likvidácia).

Najviac, celkom 168, schválených žiadostí bolo v rámci cestovného ruchu, 25 žiadostí bolo schválených na podporu maloobchodných činností, 22 na výrobu obnoviteľnej energie a 14 na iné činnosti.

Najväčšia časť podpory bola alokovaná do Banskobystrického kraja (21,1 %), (Nitrianskeho 18,7 %) a Trnavského (16,1 %). Naopak, najmenej schválených príspevkov bolo z Bratislavského, Trenčianskeho a Žilinského kraja. Rozloženie

schválenej podpory vo všetkých krajoch môžeme vidieť na grafe 4 (Euroconsulting 2015).

Graf 4: Rozloženie schválených verejných zdrojov opatrenia 3.1 podľa krajov v %, k 31.12.2014, SR

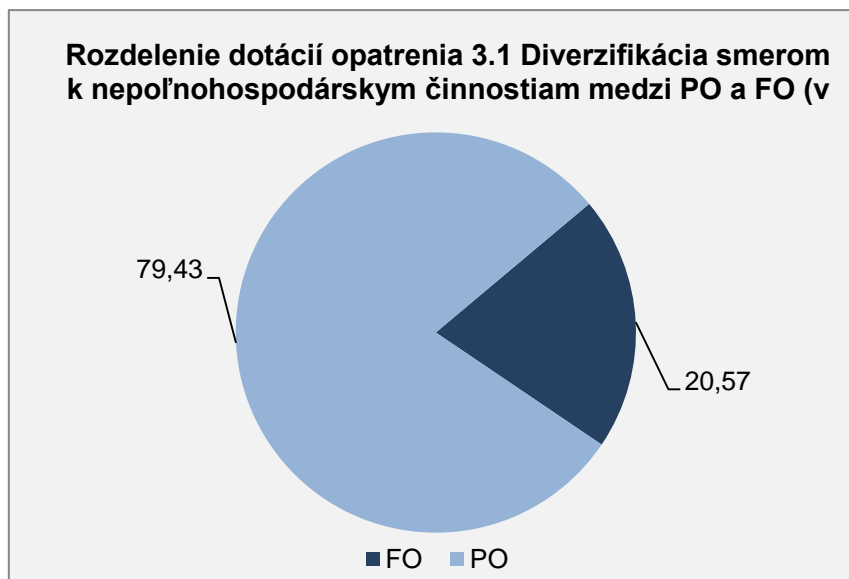
Zdroj: Euroconsulting 2015, vlastná úprava

K 31.12.2014 bolo v rámci opatrenia 3.1 vytvorených 531 pracovných mies. Cieľová hodnota bola 454, čiže cieľ bol naplnený na 117 % (Euroconsulting 2015).

Na základe údajov, ktoré boli pre účely tejto práce poskytnuté poľnohospodárskou platobnou agentúrou, bol počet prijímateľov pomoci na opatrenie 3.1 k 31.12.2016 celkom 209. Výška vyplateného nenávratného finančného prostriedku dosiahla celkom 91 705 637,02 EUR.

U jednotlivých prijímateľov nie je konkrétnejšie špecifikované, o aký projekt sa jedná, tabuľka len informuje, či bola prijímateľom fyzická alebo právnická osoba. Rozdelenie dotácií medzi PO a FO vyjadruje graf 5. V 154 prípadoch sa jednalo o právnické osoby, ktorým bolo spolu vyplatených 72 845 914, 04 EUR, čiže 79,43 % z celkovej poskytnutej sumy. Zvyšných 26,32 %, teda 18 859 722,98 EUR bolo vyplatených fyzickým osobám na realizáciu 55 projektov. Priemerná výška dotácie bola u FO 349 254,13 EUR, u PO predstavovala 473 025,42 EUR.

Graf 5: Rozdelenie dotácií opatrenia 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam medzi PO a FO (v %), PRV SR 2007 – 2013

Zdroj: Poľnohospodárska platobná agentúra 2016, vlastné výpočty

Podpora vidieckeho CR bola možná aj v z opatrenia 3.2. Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu. V rámci neho bolo prijatých 668 žiadostí o nenávratný finančný príspevok, v časti A a 48 žiadostí v časti B. K 31.12.2014 bolo podporených 173 aktivít a celkový objem investícií dosiahol 24 490 070 EUR. Hrubý počet vytvorených pracovných miest bol 51.

Z 173 projektov bolo 157 zameraných na rekreačnú infraštruktúru a 16 na rozvoj/marketing služieb vidieckeho CR.

7.3 Vývoj počtu agroturistických zariadení

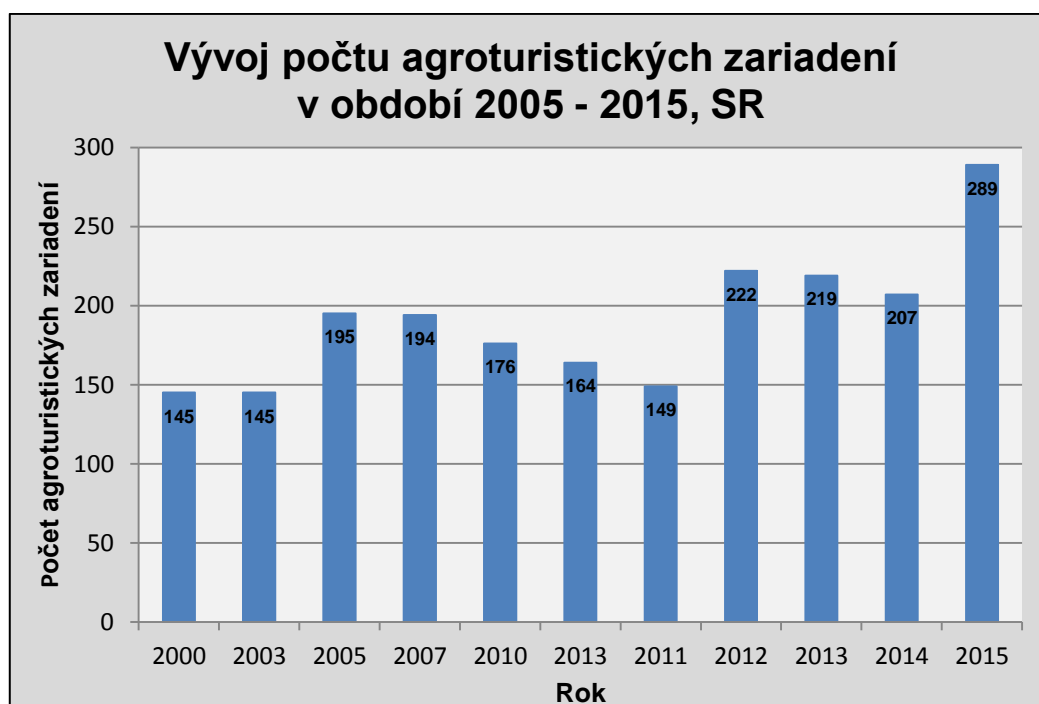
Pre lepšiu predstavu o vývoji počtu agroturistických zariadení bol zostrojený graf 6. Môžeme vidieť, že ich vývoj v rámci sledovaného obdobia kolísal. V roku 2005 bol počet zariadení v agroturistike 145, následne mal stúpajúcu tendenciu, až do roku 2008, kedy sa zvýšil na 194. Táto priaznivá situácia nastala aj za pomoci SOP Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, v rámci ktorého bolo v období 2004 – 2006 schválených 69 zameraných na podporu činností v agroturistike.

Vývoj situácie pozitívne ovplyvnil aj PRV prebiehajúci v rokoch 2007 – 2013. V ďalších rokoch počet klesol takmer až na hodnotu z roku 2005, v roku 2011 bolo zaznamenaných len 149 zariadení agroturistiky. Takýto prepád môžeme pripísať následkom globálnej finančnej krízy, ktorá sa naplno prejavila už v roku 2009

a zasiahla aj odvetvie služieb a cestovného ruchu. Na Slovensku poklesol celkový počet turistov v roku 2009 o 17 % v porovnaní s rokom 2008. Situácia sa začala vylepšovať až od roku 2010 (Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020 2013).

Zaujímavým je veľký medziročný nárast, kedy v roku 2012 stúpol počet až o 73 na 222 zariadení. Posledným rokom sledovaného obdobia je rok 2015, kedy zároveň sledujeme 289 agroturistických zariadení, najvyšší počet za sledované obdobie. Celkovo sa počet zariadení venujúcim sa agroturistike od roku 2005 zvýšil takmer dvojnásobne.

Graf 6: Vývoj počtu agroturistických zariadení v období 2000 – 2015 na Slovensku

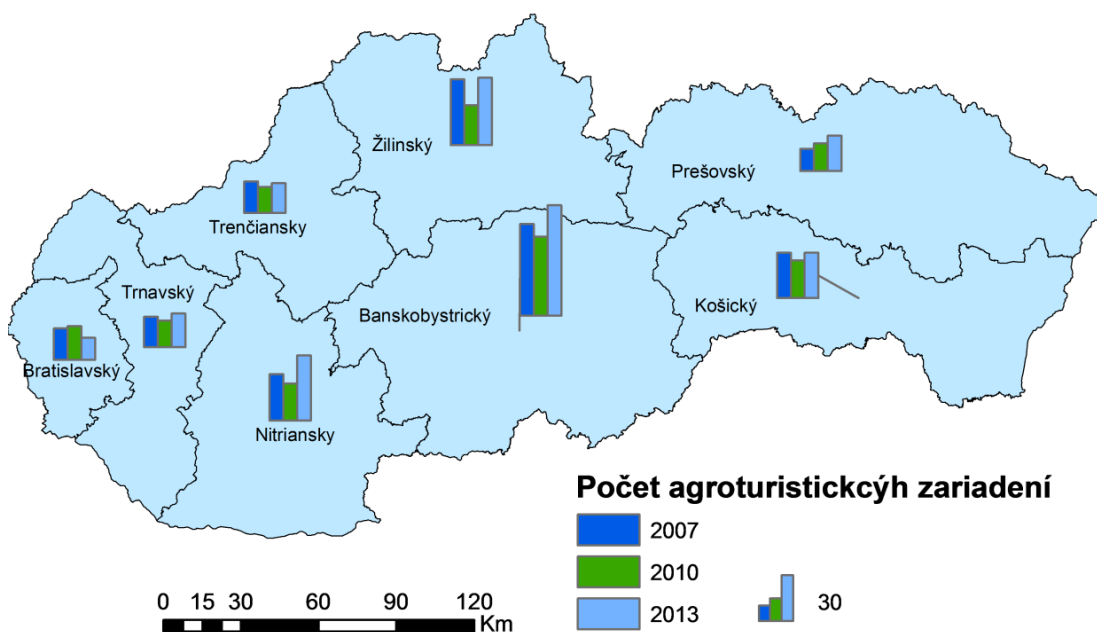

Zdroj: Slovenský štatistický úrad, vlastná úprava

7.4 Regionálna diferenciácia agroturistiky

Pre analýzu vývoja počtu agroturistických zariadení v krajoch Slovenska boli zvolené roky 2007, 2010 a 2013. Toto obdobie bolo zvolené v súvislosti s Programom rozvoja vidieka, kedy rokom 2007 sa programové obdobie začína a rokom 2013 končí. Situácia je zobrazená na nasledujúcom obrázku 5.

Obr. 5: Vývoj počtu agroturistických zariadení v krajoch v rokoch 2007, 2010 a 2013, SR

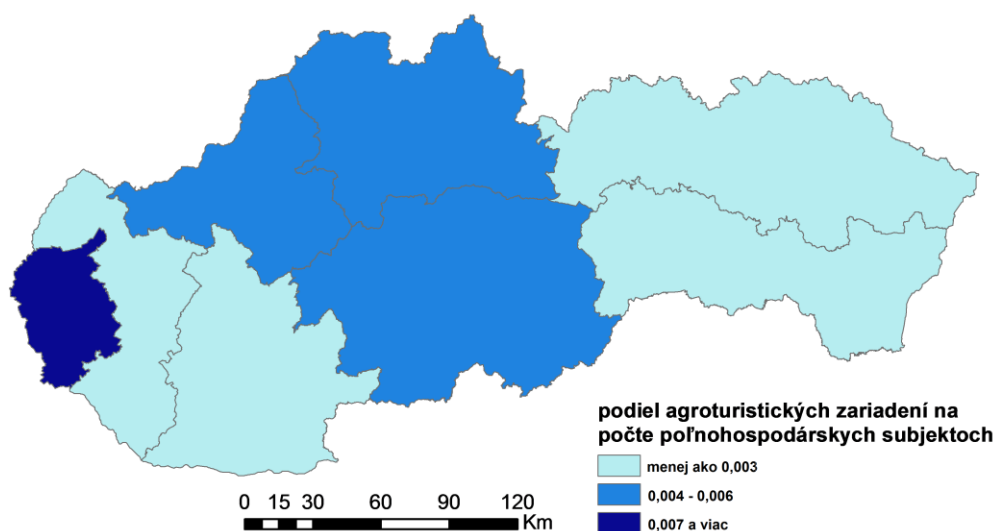
Zdroj: Slovenský štatistický úrad, vlastné spracovanie

Z obrázku je zreteľne vidieť pokles zariadení poskytujúcich agroturistické služby medzi rokmi 2007 a 2010 vo všetkých krajoch okrem Bratislavského a Prešovského. Do roku 2013 sa situácia zlepšila a naopak počet agroturistických zariadení vo všetkých krajoch okrem Bratislavského zvýšil.

Nasledujúce dva obrázky znázorňujú počty agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v jednotlivých krajoch. V roku 2007 bolo na Slovensku 195 zariadení poskytujúcich agroturistické služby a 68 989 poľnohospodárskych subjektov.

Ako môžeme vidieť na obrázku 6, ktorý zobrazuje situáciu za rok 2007, najviac agroturistických zariadení v prepočte na počet poľnohospodárskych subjektov sa nachádzalo v Bratislavskom kraji. Nasledovali kraje Trenčiansky, Banskobystrický a Žilinský.

Obr. 6: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch, SR, 2007

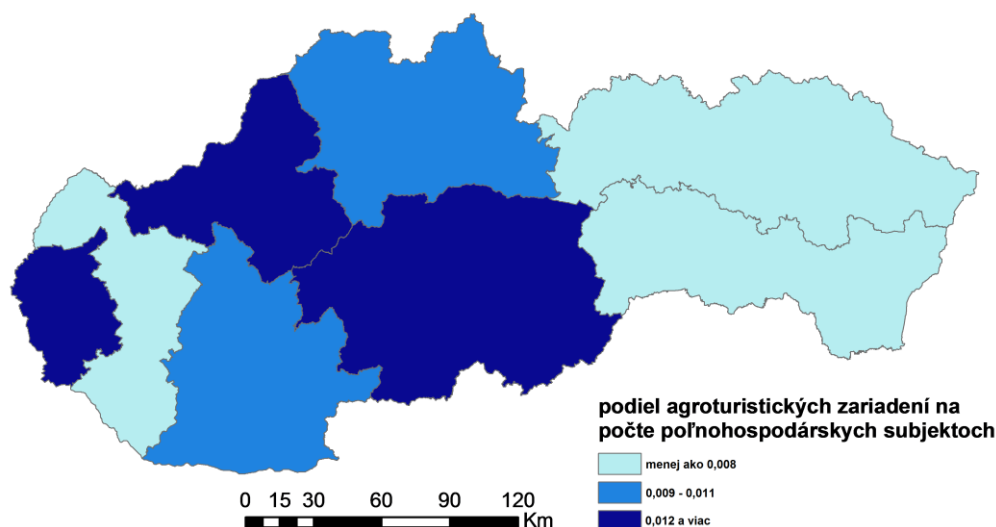
Zdroj: Slovenský štatistický úrad, vlastné spracovanie

Na obrázku 7 je situácia zobrazená za rok 2013. Regionálne rozloženie počtu agroturistických zariadení sa ale v porovnaní s rokom 2007 významne nezmenilo.

Najvyšší podiel počtu agroturistických zariadení na poľnohospodárskych subjektoch bol v Bratislavskom kraji, avšak počet poľnohospodárskych subjektov bol spomedzi krajov najnižší, len 542. Druhý najvyšší podiel pripadal na Banskobystrický kraj, kde počet poľnohospodárskych subjektov dosiahol 4509 a poskytovateľov agroturistických služieb bolo 59. Tretím v poradí bol Trenčiansky kraj. Najmenšia hodnota bola zaznamenaná v Prešovskom kraji, kde na 3054 poľnohospodárskych subjektov pripadalo 24 zariadení poskytujúcich agroturistické služby.

Obr. 7: Rozloženie počtu agroturistických zariadení vo vzťahu k počtu poľnohospodárskych subjektov v krajoch, SR, 2013

Zdroj: Slovenský štatistický úrad, vlastné spracovanie

7.5 Zhrnutie

Rozvoju agroturistiky nenapomáhajú len rôzne organizácie, ktoré na Slovensku pôsobia už od roku 1991, ale vďaka členstvu v EÚ predovšetkým viaceré podporné programy. Pred vstupom to bol program SAPARD, a konkrétne opatrenie 4 – Diverzifikačné činnosti vo vidieckom priestore, pomocou ktorého bolo uzatvorených 186 projektov. V rokoch 2004 – 2006 na Slovensku fungoval na Plán rozvoja vidieka SR, vďaka ktorému bolo podporených 69 projektov zameraných na agroturistiku.

Dôležitým dokumentom je PRV. Opatrenie 3.1, spadajúce pod os III, podporilo 209 projektov vo výške 91 705 637,02 EUR, v 154 prípadoch išlo o projekty PO, v zvyšných 55 prípadoch bol príspevok vyplatený fyzickým osobám a pomohlo Opatrenie pomohlo vytvoriť 531 nových pracovných miest, cieľ bol tak naplnený na 117 %. Vývoj počtu agroturistických zariadení v sledovanom období má kolísajúce tendencie, avšak celkovo sa ich počet zvýšil, v roku 2015 sa počet vyšplhal na 289 oproti 145 v roku 2000.

Opatrenie 3.2 Podpora činností v oblasti vidieckeho cestovného ruchu naplnilo stanovený cieľ len na 44,13 %, a k 31.12.2014 podporilo 173 projektov. Vytýčený cieľ vytvoriť 224 nových pracovných miest bol k 31.12.2014 naplnený len na 22,77 % a cieľ prilákať nových návštevníkov len na 29,15 %. Prírastok bol 6247 nových denných návštevníkov, počet prenocovaných dosiahol 11 503 (cieľ naplnený na 8,95 %).

Opatrenie teda prispelo k nárastu turistických návštevníkov nedostatočne. Avšak

opatrenie má dve časti, a relevantnou pre sledovanie počtu turistických návštevníkov je len jeho časť A.

Regionálna analýza agroturistických zariadení na Slovensku v rokoch 2007, 2010 a 2013 ukázala nárast počtu agroturistických zariadení vo všetkých krajoch okrem Bratislavského a Trenčianskeho.

Z analýzy agroturistických zariadení v krajoch vo vzťahu k počtu podnikateľských subjektov daného kraja vidíme, že najvyšší podiel vykazuje Bratislavský kraj. Takýto výsledok bol spôsobený nízkym počtom poľnohospodárskych subjektov v porovnaní s ostatnými krajoimi.

Záver

Táto bakalárska práca sa zaoberala vývojom agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu v Česku a na Slovensku. Tieto krajiny boli zvolené zámerne, na základe ich spoločného historického vývoja a blízkeho vzájomného vzťahu aj po rozdelení na dva samostatné štáty.

Cieľom prvej časti práce bolo popísať vývoj sektora poľnohospodárstva po roku 1989 a zároveň zaradiť agroturistiku v rámci poľnohospodárstva a cestovného ruchu. Jednoznačne môžeme povedať, že Nežná revolúcia odštartovala v oboch krajinách zmeny vo všetkých oblastiach ekonomického aj sociálneho života. Agrárny priestor nebol výnimkou. Cieľom transformácie bolo vytvorenie efektívneho a trhovo orientovaného odvetvia, ktoré by nemalo mať problém ustáť v silnej medzinárodnej konkurencii. Tento historický pohľad je dôležitý pre pochopenie súčasného stavu a postavenia agroturistiky v Česku a na Slovensku.

Na príkladoch z minulosti môžeme vidieť, že vidiecky cestovný ruch má u nás veľké tradície. Agroturistika, ako jeho špecifická forma sa v českom a slovenskom prostredí vzhľadom na vývoj po druhej svetovej vojne nerozvinula natoľko, ako napríklad v krajinách západnej Európy. Jej rozvoju nepriala situácia pred rokom 1989, keďže vtedajší režim neumožňoval slobodné podnikanie. Preto neexistoval priestor ani na rozvoj agroturistiky.

Dôležitým krokom pre obe krajiny bol neskôr vstup do EÚ a prijatie spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ. Zároveň sa do popredia čoraz viac dostávala otázka zlepšovania situácie vo vidieckom priestore. Na otázku, ako vylepšiť image vidieckych oblastí, vytvoriť viac pracovných miest a znížiť mieru nezamestnanosti a tým zabrániť odlivu najmä mladých ľudí do miest, z časti odpovedá program rozvoja vidieka. PRV v Česku a na Slovensku nadväzuje na predvstupový program SAPARD.

Táto bakalárska práca mala zodpovedať otázku, *aký je vývoj, súčasný stav a regionálna diferenciácia agroturistiky v Česku a na Slovensku.*

Z toho dôvodu bolo **cieľom empirickej časti zhodnotenie finančnej podpory z PRV v období 2007 – 2013.** Česko a Slovensko majú mnoho spoločného. Prešli spolu historickým vývojom, v rovnakom čase vstúpili do EÚ a zároveň majú podobné aj prírodné podmienky a poľnohospodárstvo.

Práca sa zaujímala o Programy rozvoja vidieka týchto krajín, o to čo majú spoločné, a naopak, v čom spočívajú rozdiely v podpore agroturistiky.

V Česku sa podporou agroturistiky z PRV zaoberalo opatrenie III.1.3 Podpora cestovného ruchu, spadajúce pod os III. Program rozvoja vidieka SR podporoval agroturistiky rovnako z osi III, v rámci opatrenia 3.1 Diverzifikácia smerom k nepoľnohospodárskym činnostiam. Vidiecky cestovný ruch bol na Slovensku podporovaný aj z opatrenia 3.2. Rozdiel medzi týmito opatreniami spočíva v konečnom prijímateľovi podpory. Pre opatrenie 3.1 môže byť prijímateľom FO alebo PO, ktorá podniká v poľnohospodárstve a jej podiel ročných tržieb, resp. príjmov z poľnohospodárskej prvovýroby na celkových tržbách/príjmoch je minimálne 30 %. Opatrenie 3.2 sa líši tým, že konečným prijímateľom pre časť A je FO s oprávnením na podnikanie v CR. Prijímateľom môže byť aj podnikateľ v poľnohospodárstve, pričom podiel jeho ročných tržieb z poľnohospodárskej prvovýroby nesmie presiahnuť 30 %.

V Česku bolo v rámci opatrenia III.1.3 vyplatených 2 330 465 244 Kč na financovanie 797 projektov. Na Slovensku bolo podporných 209 projektov sumou 91 705 637,02 EUR z opatrenia 3.1. Diverzifikácia služieb v agroturistike zabránila poklesu príjmov, prispela k vytvoreniu nových pracovných miest a prilákala mnohých turistov.

Súčasťou práce bola analýza rozdelenia dotácií medzi FO a PO. V Česku bolo na podporu projektov FO vyplatených 57,47 % z celkovej sumy. Na Slovensku bolo z celkového vyplateného nenávratného finančného príspevku pre FO pridelených 20,57 % na podporu 55 podporených projektov.

Cieľom práce bolo aj zhodnotenie vývoja počtu agroturistických zariadení a ich regionálna diferenciácia. Analýza vývoja počtu agroturistických zariadení ukázala kolísajúce tendencie v tejto oblasti. Od začiatku sledovaného obdobia v roku 2000 však môžeme vidieť nárast ich počtu ako v Česku, tak i na Slovensku. V Česku bol medzi rokmi 2007 a 2013 zaznamenaný pokles o 37 jednotiek, ktorý môžeme vysvetliť aj tým, že prijímateľmi podpory na rozvoj agroturistiky boli okrem iného aj nepoľnohospodársky podnikatelia, ktorí nie sú evidovaní v poľnohospodárskych štatistikách. Faktom však zostáva, že podpora PRV práve do tejto oblasti bola úspešná, pomohla vytvoriť nové pracovné miesta a prilákať viac turistov.

Táto práca mala poukázať na dôležitosť agroturistiky a vidieckeho cestovného ruchu pre vidiecke oblasti. Prínos agroturistiky spočíva v zlepšovaní ekonomickej a sociálnej situácie na vidieku tým, že pre farmy zabezpečuje sekundárne príjmy a tým napomáha udržiavať ich stabilitu a konkurencieschopnosť. Okrem ekonomických výhod má aj výhody sociálne – napomáha napríklad k rozširovaniu služieb na vidieku a zachovaniu

tradícií a kultúrnych zvyklostí. Bezprostredne spája návštevníkov s prírodou a dianím na farme.

Programy rozvoja vidieka Česka a Slovenska majú spoločnú jednu dôležitú vec – v oboch krajinách je veľký dôraz kladený na podporu rozvoja agroturistických služieb. Z výsledkov, ktoré máme za uplynulé programové obdobie k dispozícii je zreteľne jasné, že podporené agroturistické projekty pozitívne ovplyvnili príslušné vidiecke oblasti, či už znížením nezamestnanosti alebo prilákaním nových návštevníkov.

Ale aj keď je agroturistika podporovaná zo strany štátu a EÚ, Slovensko aj Česko majú stále veľký nevyužitý potenciál pre jej rozmach. Kľúčom k rozvoju agroturistických fariem je zlepšenie kvality poskytovaných služieb a rovnako aj informovanosti potenciálnych zákazníkov, ktorých by majitelia mohli nájsť aj medzi zahraničnou klientelou. Určite bude zaujímavé sledovať ďalší vývoj v tejto podnikateľskej oblasti, v neposlednom rade spojený aj s podporou z PRV v rámci nového programového obdobia 2014 – 2020.

Zoznam literatúry:

- ASZ ČR (2006): Agroturistika je stále okrajová .
Dostupné z: <http://www.asz.cz/cs/aktualne-z-asz/agroturistika-je-stale-okrajova.html>
[cit. 26. 04. 2016]
- BABINSKÝ, J. (2000): Slovenský vidiek a trendy v rozvoji vidieckej turistiky a agroturistiky. Ministerstvo pôdohospodárstva SR, 84 s.
- BAŠEK, V. a kol. (2010): České zemědělství šest let po vstupu do Evropské Únie. Výskumná štúdia. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha, 77 s.
- BIČÍK, I., JANČÁK, V. (2002): České zemědělství po roce 1990. Geografie–Sborník ČGS, 106, č. 4, s. 209-221.
- BIČÍK, I., JANČÁK, V. (2005): Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990. Univerzita Karlova, Praha, 104 s.
- BIHUŇOVÁ, M., ŠTĚPÁNKOVÁ, R. (2012): Trendy a přístupy v podpoře a rozvoji vidieckeho cestovného ruchu. Životné prostredie, 46, č. 4, s. 204-208.
- BROŽÍK, M., DEBRECÉNIOVÁ, M. (2008): Prognóza a vize vývoja slovenského poľnohospodárstva, potravinárstva, lesníctva a vidieka. Bratislava, 233 s.
- BUCHTA, S. (2013): Agrárna zamestnanosť a možnosť tvorby nových pracovných miest. Ekonomika poľnohospodárstva, 13, č. 2, s. 51-68.
- BUMBALOVÁ, M. (2010): Analysis of agritourism in Arkansas and Slovakia: Strengths, Weaknesses, opportunities and threats. Diplomová práca. University of Arkansas, 165 s.
- DELEGÁCIA EURÓPSKEJ KOMISIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE (2003): Od nástrojov predvstupovej pomoci po štrukturálne fondy Európskej únie v Slovenskej republike. 2. vydanie. Delegácia Európskej komisie v Slovenskej republike, 56 s.
- DOUCHA T., SOKOL Z. (1999): Pokus o etapizaci vývoje zemědělství a zemědělské politiky ČR v letech 1989 – 1998. Zemědělská ekonomika, 45, č. 12, s. 529-536.
- EAGRI (2008a): 2. kolo - schválené žádosti o dotace v rámci osy III. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iii/schvalene-projekty/schvalene-zadosti-o-dotaci-pro-osu-iii-v-1.html> [cit. 03. 05. 2016]
- EAGRI (2008b): 4. kolo - schválené žádosti o dotace v rámci osy III. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/848/Schvalene_zadosti___osa_III._4._kolo.pdf [cit. 03. 05. 2016]
- EAGRI (2009a): 7. kolo - schválené žádosti o dotace v rámci osy III. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/opatreni-osy-iii/schvalene-projekty/schvalene-zadosti-o-dotaci-pro-opatreni.html> [cit. 03. 05. 2016]
- EARGI (2009b): Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/dobihajici-a-ukoncene-dotace/sapard/hodnoceni-a-monitoring/zaverecna-zprava.html> [cit 25. 04. 2016]
- EAGRI (2010): 10. kolo - schválené žádosti o dotace pro opatření III.1.3. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/84722/_10._kolo_III._1._3.pdf [cit. 03. 05. 2016]

- EAGRI (2011): 13. kolo - schválené žiadosti o dotace v rámci osy III. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/136764/_13.kolo_osa_III.pdf [cit. 03. 05. 2016]
- EAGRI (2013a): 17. kolo - schválené Žiadosti o dotaci pro opatření III.1.3. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/242817/III._1._3_vsechny.pdf [cit. 03. 05. 2016]
- EAGRI (2013b): 17. kolo - dodatečně schválené Žiadosti o dotaci pro opatření III.1.3. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/242820/III._1._3.pdf [cit. 03. 05. 2016]
- ETREND (2000): Dovolenka na vidieku je pre mnohých návratom do detstva. Dostupné z: <http://www.etrend.sk/trend-archiv/rok-/cislo-M%C3%A1j/dovolenka-na-vidieku-je-pre-mnohych-navratom-do-detstva.html> [cit. 02. 05. 2016]
- EUROCONSULTING (2011): Závěrečná správa o implementácii SOP PaRV 2004 – 2006. Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=225&navID2=225&SID=43&SID2=34&id=5675> [cit 17. 04. 2016]
- EUROCONSULTING (2015): Závěrečná správa o pokroku k PRV SR 2007 – 2013 za rok 2014. Dostupné z: <http://mpsr.sk/index.php?navID=318&navID2=318&SID=43&id=9646> [cit. 26. 04. 2016]
- EURÓPSKA KOMISIA (2016): Rozvoj vidieka 2014 – 2020. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_sk.htm [cit 14. 04. 2016]
- FALŤANOVÁ, N. (2008): Očakávané vplyvy politiky EÚ na vývoj poľnohospodárskej výroby SR. Prognostický ústav SAV, Bratislava, 39 s.
- FIALOVÁ, D., VÁGNER, J. (2005) Struktura, typologie, súčasnosť a perspektívy druhého bydlenia v Česku. Geografie – Sborník ČGS, 109, č. 2, s. 73-81.
- HABÁN, M., OTAPKA, P. (2004): Agroturistika. Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Nitra, 153 s.
- KONEČNÝ, O. (2014): Geographical Perspectives on Agritourism in The Czech Republic. Moravian Geographical Reports, 22, č. 1, s. 15-23.
- KOPAČKA, L. (2000): Transition of the czech society and economy since 1989, emotions, possibilities and expectations versus reality (Theoretical and methodological issues). Acta Universitatis Carolinae – Geographica, č. 2, UK, Praha, s. 19–40.
- KUNA, Z. (2001): Cestovní ruch a agroturistika. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/54/132545/kuna.pdf [cit. 21. 04. 2016]
- LÖRINCOVÁ, E. (2004): Agroturistika na Slovensku a vo vybraných krajinách EÚ. In: Taliga, F., Fulier, P.: K aktuálnym otázkam v oblasti legislatívy, výživy ľudu,

marketingu, manažmentu a informačných systémov: zborník prác z vedeckého seminára. Fakulta ekonomiky a manažmentu Slovenskej poľnohospodárskej univerzity, Nitra, s. 58-62.

LUKIĆ, A. (2013): Tourism, farm diversification and plurality of rurality: case study of Croatia. *European Countryside*, 5, č. 4, s. 356–376.

MARKOVÁ, V. (2015): Miesto MSP v rozvoji vidieckeho cestovného ruchu.

Dostupné z: <http://www.euroekonom.sk/miesto-msp-v-rozvoji-vidieckeho-cestovneho-ruchu-juznej-casti-banskobystrickeho-kraja/> [cit. 08. 03. 2016]

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR (2015): Abeceda fondů EU 2014 – 2020.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 39 s.

MPSR (2016): PRV SR 2007 – 2013.

Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=2&slID=43&navID2=280> [cit. 22. 04. 2016]

MŠVVaŠ SR (2016): Všeobecné informácie o programe PHARE.

Dostupné z: <https://www.minedu.sk/vseobecne-informacie-o-programe-phare/> [cit. 17. 03. 2016]

MZE ČR (2006): Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období

2007 – 2013. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkva [cit. 06. 04. 2016]

MZE ČR (2008): Závěrečná zpráva o programu LEADER ČR.

Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/297808/Zaverecna_zprava_o_Programu_LEADER_CR.pdf [cit. 18. 04. 2016]

MZE ČR (2015a): Program rozvoja venkova 2014 – 2020.

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/> [cit. 05. 05. 2016]

MZE ČR (2015b): Základní informace o Programu rozvoje venkova ČR.

Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2007/zakladni-informace/> [cit. 03. 05. 2016]

MŽP SR (2016): Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky.

Dostupné z: <http://www.minzp.sk/dokumenty/strategicke-dokumenty/> [12.03.2016]

NOVACKÁ, L. (2000): Cestovný ruch v regiónoch a cezhraničná spolupráca. Ekonóm.

Bratislava. 134 s.

PÁSKOVÁ, M., ZELENKA, J. (2012): *Výkladový slovník cestovního ruchu*. 2. vydanie,

Linde Praha, Praha, 768 s.

PATÚŠ, P. a kol. (2007): Podnikanie vo vidieckej turistike – v lesoturistike. Národné

lesnícke centrum – Ústav lesného poradenstva a vzdelávania Zvolen, 108 s.

POUROVÁ, M. (2002): Agroturistika. Česká zemědělská univerzita v Praze, Praha, 124

s.

PRV ČR (2015a): Program rozvoje venkova ČR na obdobie 2007 – 2013. MZe, Praha, 226 s.

Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/436473/prv_12_modifikace_cistopis.pdf
[9. 4. 2016]

PRV ČR (2015b): Program rozvoja venkova ČR 2014 – 2020. MZe, Praha, 822 s.

Dostupné z:

http://eagri.cz/public/web/file/409446/Program_rozvoje_venkova_final.pdf
[cit. 15. 04. 2016]

PRV SR (2015a): Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013. MPSR, Bratislava, 322 s.

Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=296&navID2=296&slID=43id=10133> [cit. 09. 04. 2016]

PRV SR (2015b): Program rozvoja vidieka SR na programové obdobie 2014 – 2020.

MPSR, Bratislava, 691 s.

Dostupné z: <http://www.mpsr.sk/index.php?navID=935&navID2=935&slID=43&id=8644> [cit. 15. 04. 2016]

SITA (2012): Agroturistika má nevyužitý potenciál, treba ju propagovať.

Dostupné z: <http://www.webnoviny.sk/ekonomika/agroturistiku-treba-propagovat-ma-nev/528087-clanok.html> [cit. 25. 04. 2016]

STŘÍBRNÁ, M. (2005): Venskovská turistika a agroturistika. Praha, 65 s.

SZIF (2008): Pravidla, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty programu rozvoje venkova ČR na období 2007-2013.

Dostupné z:

http://www.szif.cz/cs/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fefafd%2Fosa3%2F1%2F13%2F1210676089375.pdf [cit. 10. 05. 2016]

ŠKODOVÁ-PARMOVÁ, D. (2007): Agroturistika. Jihočeská univerzita, České

Budejovice, 92 s.

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. (2001): Geografie cestovního ruchu. PŘF UK,

Karlolinum, Praha, 230 s.

SVAZVT (2012): O svazu. Dostupné z: <http://www.svazvt.cz/doc/5/> [cit. 16. 05. 2016]

TCHETCHIK, A., FLEISCHER, A., FINKELSHTAIN, I. (2006): Rural tourism:

Development, Public intervention and lessons from Israeli experience. Discussion Paper, The Hebrew University of Jerusalem, č. 12.06, 42 s.

THÖNDLOVÁ, G. (2011): Komparativní analýza agroturistiky v České republice a ve Svobodném státu Bavorsku. Dizertačná práca. Katedra sociologie FF UK, Praha, 154 s.

TITTELBACHOVÁ, Š. (2011): Turizmus a verejná správa. 1. vydanie, Grada

Publishing, Praha, 196 s.

TÓTHOVÁ, V., FILA, M. (2014): Hodnotenie diverzifikácie poľnohospodárskych subjektov v kontexte obhospodarovanej pôdy. *Ekonomika poľnohospodárstva*, 16, č. 3, s. 69-81.

VĚŽNÍK, A., BARTOŠOVÁ, L. (2004): Selected regional geographical differences of the Czech Republic agriculture, after the transformation processes. *Agricultural Economics*, 5, č. 5, s. 207–216.

VOJTĚCHOVSKÁ, S. (2015): Analýza realizácie podpory venkovského cestovného ruchu – agroturistiky v ČR prostredníctvom programu rozvoje venkova a regionálnych operačných programů. Diplomová práca, Katedra regionálnych štúdií, Národohospodárska fakulta, VŠE, Praha, 102 s.

VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M. a kol. (2011): Geografie cestovního ruchu České republiky. Plzeň, Aleš Čeněk, 318 s.

VÝSKUMNÝ ÚSTAV EKONOMIKY POĽNOHOSPODÁRSTVA A POTRAVINÁRSTVA (2009): Ex-post hodnotenie programu SAPARD v Slovenskej Republike. Záverečná správa, Bratislava, 254 s.

<http://mpsr.sk/index.php?navID=47&slID=34&navID2=226> [cit. 16. 04. 2016]

Štatistické databázy:

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2003): Strukturální šetření v zemědělství 2003: Mimozemědělské jednotky zpravodajské jednotky.

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2005): Strukturální šetření v zemědělství 2005: Mimozemědělské jednotky zpravodajské jednotky.

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2007): Strukturální šetření v zemědělství 2007: Nezemědělské činnosti (přímo související s podnikem).

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2010): Agrocensus 2000.

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2011): Agrocensus 2010 - Strukturální šetření v zemědělství a metody zemědělské výroby – 2010.

<https://www.czso.cz/csu/czso/agrocensus-2010-strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-a-metody-zemedelske-vyroby-2010-q4sw1ne9f5> [cit. 07. 04. 2016]

ČESKÝ ŠTATISTICKÝ ÚRAD (2014): Strukturální šetření v zemědělství – regiony – 2013. <https://www.czso.cz/csu/czso/zemedelstvi-celkem445> [cit. 07. 04. 2016]

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (2009): Štruktúra fariem podľa právnych foriem a druhu vlastníctva - farmy spolu.

<http://portalbk.statistics.sk/html/showdoc.dodocid=4791.html> [cit. 07. 04. 2016]

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (2012): Štruktúrally cenzus fariem 2010 – komplexné

výsledky.

Dostupné z: <http://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=b3ee4a2c-6164-4cb5-b4e0-f208422688ef> [cit. 07. 04. 2016]

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (2015): Štruktúrálny census fariem 2013 – komplexné výsledky.

Dostupné z: <https://goo.gl/QYVnYh> [cit. 07. 04. 2016]

ŠTATISTICKÝ ÚRAD SR (2016): Kapacity a výkony ubytovacích zariadení cestovného ruchu na Slovensku od roku 2005-2015 – vidiecka turistika a agroturistika. Ubytovacia štatistika.

